

Sadržaj seksualnih maštarija žena u kontekstu dobi

Štefanović, Sara

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:455888>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-24**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**SADRŽAJ SEKSUALNIH MAŠTARIJA ŽENA
U KONTEKSTU DOBI**

Diplomski rad

Sara Štefanović
Mentor: Doc. dr. sc. Tanja Jurin

Zagreb, 2024.

IZJAVA

Pod punom moralnom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradila samostalno te da u njemu nema kopiranih, prepisanih ili preuzetih dijelova teksta tuđih radova koji nisu propisno označeni kao citati s navedenim izvorom iz kojeg su preneseni.

U Zagrebu, 30.8.2024.

Sara Štefanović

Za Wichitu, čiji je život dao smisao mom.

SADRŽAJ

UVOD.....	1
CILJ I ISTRAŽIVAČKA PITANJA	7
METODA.....	7
Postupak	7
Sudionice	8
Analiza podataka	8
REZULTATI	9
Elaboriranost i tip sadržaja	9
Sudionici maštarija	10
Inicijativa, kontrola i zadovoljstvo	14
Centralne aktivnosti i intenzitet	14
Parafilijski sadržaji i nekonvencionalni elementi	16
Prostor.....	20
Dobne razlike u učestalosti pojavljivanja glavnih tema	21
RASPRAVA.....	24
Metodološki nedostaci i ograničenja	31
ZAKLJUČAK.....	32
LITERATURA	33
PRILOZI.....	36

Sadržaj seksualnih maštarija žena u kontekstu dobi Content of female sexual fantasies in relation to age

Sara Štefanović

Sažetak

Istraživanje sadržaja ženskih seksualnih maštarija i razlika u učestalosti pojavljivanja određenih tema s obzirom na dob provedeno je na prigodnom uzorku 511 žena u dobi od 18 do 67 godina. Korištenjem mješovite analize podataka identificiran je niz raznolikih tema i elemenata, među kojima se istaknulo maštanje o romantičnom partneru kao najčešće zamišljanom sudioniku maštarija, višepartnerski seks koji je ujedno i najčešće spominjana pojedinačna tema ženskih seksualnih maštarija u ovom istraživanju te parafilijски i nekonvencionalni elementi, s naglaskom na dominantnosti partnera. Za tri glavne pronađene teme zatim su ispitane razlike u učestalosti pojavljivanja s obzirom na dob sudionica. Mlađe žene značajno su češće maštale isključivo o svom romantičnom partneru dok su starije sudionice češće zamišljale višepartnerski seks. U učestalosti pojavljivanja parafilijских i nekonvencionalnih sadržaja nije pronađena značajna razlika s obzirom na dob sudionica. Nalazi približno prate trendove pronađene u ranijim istraživanjima, posebice u vidu glavnih istaknutih tema te sklonosti mlađih žena maštanju o vlastitom partneru naspram tendencije starijih žena da maštaju o višepartnerskom seksu. Ovi nalazi u kombinaciji s visokom prevalencijom eksplicitnih maštarija u ovom istraživanju, kao i afinitet žena prema višepartnerskom seksu koji je donedavno tipično pripisivan sferi muškog seksualnog maštanja, sugeriraju razvojne, ali i potencijalne društvene utjecaje na sadržaj seksualnih maštarija žena.

Ključne riječi: Ženske seksualne maštarije, partner, višepartnerski seks, parafilije, dob

Abstract

This study explores the content of female sexual fantasies and the differences in the frequency of certain themes according to age, conducted on a convenience sample of 511 women aged 18 to 67 years. Using a mixed-method data analysis, a variety of themes in women's sexual fantasies were identified, with fantasies about romantic partner, multi-partner sex—emerging as the most frequently mentioned theme—and paraphilic and unconventional elements, particularly emphasizing partner dominance, standing out. Differences in the frequency of the three main themes were then examined with respect to the participants' age. Younger women significantly more often fantasized exclusively about their romantic partner, while older participants more frequently imagined multi-partner sex. No significant age-related differences were found in the frequency of paraphilic and unconventional elements. The findings approximately align with trends observed in previous studies, particularly regarding the main highlighted themes and the tendency of younger women to fantasize about their partner, as opposed to older women's tendency to fantasize about multi-partner sex. These results, combined with the high prevalence of explicit fantasies in this study and women's affinity for multi-partner sex - previously considered typical of male sexual fantasies - suggest both developmental and potential societal influences on the content of women's sexual fantasies.

Keywords: Female sexual fantasy, partner, multi-partner sex, paraphilia, age

UVOD

„*Seks se sastoji od trenja i mašte*“ rekla je poznata psihijatrica i terapeutkinja Helen Singer Kaplan o fascinantnom preklapanju tjelesnog i psihološkog aspekta ljudske seksualnosti (Godson, 2014). No, iako intrigantna i intuitivno prirodna, seksualnost, posebice ženska, a osobito slobodna - kakva u maštanju može biti - postala je i ostala tabu stoljećima. „*U srednjem vijeku ljudi su se bojali tri stvari: vraga, gladi i žena*“ (Studd i Schwenkhagen, 2009, str. 107). Svojevrsna društvena anksioznost oko ženske pojavnosti, posebice ženske seksualnosti, trajala je sve do početka dvadesetog stoljeća (Studd i Schwenkhagen, 2009), a unatoč značajnim društvenim promjenama i trendu liberalizacije, položaj žena u društvu i dalje je predmet ideoloških sukoba. Stigmatizacija, opresija i zazor od ženske seksualne slobode i ekspresije još i danas su prisutni u mnogim kulturama, pa čak i u zapadnim post-industrijskim zajednicama koje posljednjih godina svjedoče ponovnom jačanju konzervativnih struja. Seksualnost i njena temeljna biološka, reproduktivna funkcija, jedan je od fundamentalnih evolucijskih mehanizama očuvanja i razvoja vrsta. Prema Maslowu (1943), seks je jedna od osnovnih fizioloških potreba čovjeka, dok ga je Pribram (1971), uz poriv za hranjenjem, borbom i bijegom, uvrstio među 4 osnovna ljudska poriva. Ipak, unatoč svojoj elementarnoj svrsi i biološkoj podlozi, ljudska je seksualnost, slijedom razvoja ljudske kognicije i društva, podlegla složenoj mreži psiholoških i kulturno-povijesnih utjecaja (Lehmiller, 2014) koji su je, u različitim razdobljima ljudske prošlosti, činili predmetom intrige i znatiželje, s jedne strane, ali i deklarativne osude i cenzure s druge. Kao mjesto sastajanja ovih oprečnih silnica, seksualnost se stoljećima provlači kroz umjetnost, filozofiju, pravo, religiju i znanost te je njeno izražavanje i prihvaćanje neodvojivo povezano s dinamikom razvoja i interakcije ovih disciplina.

Malo je poznato o seksualnim ponašanjima i stavovima do 1000. godine prije Krista, no čini se kako su današnja zapadna društva seks smatrala svakodnevnim i uobičajenim. Žene su pak doživljavane vlasništvom, s jasnom seksualnom i reproduktivnom svrhom (Masters i sur., 2006). U staroj Grčkoj, na primjer, žene su smatrane građankama nižeg reda, onima 'koje rađaju' i podliježu autoritetu svojih muških srodnika. S pojavom kršćanstva, ljubav se počela jasno dijeliti na tjelesnu i duhovnu čime su postavljeni temelji osudi požude i seksa kao grešnog i nemoralnog (Masters i sur., 2006). Prelijevanjem teoloških učenja u običaje tog vremena, seksualnost je, osim u

prokreacijske svrhe, deklarativno kritizirana, iako je zakulisno upravo Crkva bila žarištem seksualnog razvrata. Uz određene oscilacije kroz stoljeća, idealiziranje 'nekonzumirane' ljubavi ponovno je dobilo na značaju u viktorijansko doba kada su ženska nevinost, konzervativnost i čednost dovedeni do gotovo apsurdnih razmjera pa je držanja knjiga autora suprotnog spola jedne uz drugu, osim ako spisatelji nisu bili supružnici, u to vrijeme bilo zabranjeno (Sussman, 1976; prema Masters i sur., 2006). Premda su među nižim slojevima društva prostitucija i pornografija cvali, znanost i medicina tog vremena bile su zabrinjavajuće neinformirane o seksualnosti. Uzroke neuroloških oštećenja pronalazilo se u samozadovoljavanju (Tannahill, 1980), a žene su smatrane intelektualno i seksualno inferiornima – stav koji je zastupao i sam Charles Darwin (Masters i sur., 2006). U vrijeme mjesečnice doživljavane su kognitivno onesposobljenima, a razni tjelesni i mentalni poremećaji u žena, bili oni stvarni ili tako okarakterizirani duhom vremena, smatrani su rezultatom seksualne ekscitacije. To je dovelo do trenda uklanjanja jajnika pa čak i klitoridektomije, za koju je poznato da je dio kulturnih običaja nekih društava i danas, no manje je znano kako je ova praksa imala svoje mjesto i u zapadnoj medicini 19. stoljeća (Studd i Schwenkhagen, 2009). Razumljivo je stoga da je istraživanje ženske seksualnosti, posebice ženskog seksualnog užitka i njegove kognitivne komponente, dugo bilo zapostavljeno, podcjenjivano ili svedeno na anatomski proučavanja upitne motivacijske podloge (Studd i Schwenkhagen, 2009).

Dvadeseto stoljeće donijelo je određene društvene, ideološke i ekonomske promjene. Veća socijalna i ekonomska neovisnost žena imala je odjek i u smanjenu seksualne inhibiranosti, što se odrazilo i na znanstvene interese. Freud je seksualnost stavio u središte razumijevanja ljudske psihe, a monumentalan doprinos istraživanju seksualnosti dao je Albert Kinsey koji je svoj opsežan znanstveni rad objedinio u knjigama 'Seksualno ponašanje muškaraca' (1948) i 'Seksualno ponašanje žena' (1953). Premda su obje knjige izazvale kontroverzu, potonja je žestoko osuđivana i kritizirana u medijima i javnosti (Masters i sur., 2006).

Seksualna revolucija koja je nastupila 1960-ih godina prošlog stoljeća sa sobom je donijela značajniju promjenu odnosa društva prema seksualnosti, a pojava oralnih kontraceptiva podarila je ženama novu razinu kontrole i slobode u seksualnom ponašanju (Masters i sur., 2006). Ipak, u svojoj neodvojivosti od položaja žena u društvu i mjestimično duboko ukorijenjenog patrijahalnog političkog i religijskog diskursa, interes

za žensko seksualno zadovoljstvo padao je u drugi plan pa su i donedavno istraživanja na tom području bila relativno oskudna (Haus, 2018).

Danas je poznato da je seksualnost važan čimbenik subjektivne dobrobiti, a nužno ju je promatrati kroz biopsihosocijalni model seksualnog ponašanja, doživljavanja i zdravlja čovjeka. Iako definicija seksualnog zdravlja i dalje evoluira kako se društveno i znanstveno shvaćanje seksualnosti produbljuje i širi, prepoznata je važnost integracije njenih somatskih i psiholoških aspekata (Edwards i Coleman, 2004) pa se tako ljudski mozak smatra možda i najvažnijim seksualnim organom (Leitenberg i Henning, 1995). Kognicija, odnosno ono o čemu se razmišlja ili mašta, može biti snažan inhibitor ili facilitator seksualnog uzbuđenja (Leitenberg i Henning, 1995) te imati ključnu ulogu u ciklusu seksualnog odgovora (Walen, 1980), a u odsutnosti tjelesnog podražaja, seksualno maštanje može samo po sebi predstavljati oblik autoerotske seksualne aktivnosti te izazvati seksualni odgovor (Lucas i Fox, 2018). Misli seksualnog sadržaja mogu potaknuti ili pojačati seksualno uzbuđenje pa im se, prema nekim istraživanjima, preko 91% žena prepušta upravo u tu svrhu (Meuwissen i Over, 1991), najčešće tijekom samozadovoljavanja ili dijadnih seksualnih aktivnosti poput predigre i samog snošaja, ali i tijekom sanjarenja kada seksualno maštanje služi za opuštanje, dok, kod ponekih žena, može dovesti i do postizanja orgazma bez tjelesnog podražaja i stimulacije (Maltz i Boss, 2001).

Maštarije, općenito, mogu biti elaborirani scenariji ili prolazne predodžbe, realistične ili fantastičnih motiva, spontane ili prizvane s namjerom, zamišljene ili dozvane iz sjećanja stvarnih događaja, pri čemu mogu, ali ne moraju biti odgovor na vanjski podražaj (Leitenberg i Henning, 1995). Ključna karakteristika svih varijacija namjernog maštanja jest mogućnost mentalnog upravljanja predočenim scenarijima te, u kontekstu seksualnih maštarija, voljno dosjećanje ili zamišljanje i naglašavanje onih dijelova koji su osobito uzbuđujući i zadovoljavajući za osobu koja mašta (Leitenberg i Henning, 1995). Definicija seksualnih maštarija mijenjala se kako se razumijevanje onog o čemu ljudi maštaju razvijalo i odmicalo od stigmatizacije i stereotipa. Danas se seksualnim maštarijama smatraju sve seksualne misli i predodžbe koje u onima koji maštaju izazivaju seksualno uzbuđenje (Leitenberg i Henning, 1995) odnosno izmjenjuju njihovo emocionalno, fiziološko ili podražajno stanje, a obuhvaćaju sadržaje koji za

osobu imaju erotski naboj ili motive koji se uobičajeno smatraju seksualnima (Maltz i Boss, 2001).

Istraživanja provedena 1970-ih i 1980-ih pokazala su da gotovo svatko mašta o seksu, no autori ranije literature u ovom području seksualno su maštanje tumačili kao seksualnu disfunkciju i devijantno seksualno ponašanje (Meuwissen i Over, 1991), simptom psihopatologije i prediktor kriminalnog postupanja (Maltz i Boss, 2001). Freud je seksualne maštarije smatrao produktom neispunjenih želja i nezadovoljavajuće stvarnosti (Meuwissen i Over, 1991) koje osobu mogu dovesti do neuroze ili čak psihotičnih stanja. Suprotno ovome, suvremena znanost pokazuje da je seksualno maštanje dio zdrave seksualnosti. Pronađena je pozitivna povezanost između učestalosti seksualnog maštanja i seksualnog zadovoljstva kod žena, dok osjećaj krivnje zbog seksualnog maštanja i njegovo izbjegavanje koreliraju s nižim seksualnim zadovoljstvom i većom učestalošću seksualnih teškoća. Seksualno maštanje često se preporučuje i u seksualnoj terapiji, ženama s teškoćama u postizanju orgazma ili niskom seksualnom željom (Leitenberg i Henning, 1995). Izostanak seksualnog maštanja danas je prepoznat kao jedan od dijagnostičkih kriterija hipoaktivnog poremećaja seksualne želje u Dijagnostičkom i statističkom priručniku za mentalne poremećaje-IV (2007; prema Newbury i sur., 2012), a njegova je uloga u ponovnom uspostavljanju seksualnog funkcioniranja prihvaćena i izvan uske specijalnosti seksualne terapije (Newbury i sur., 2012). Maštanje može poslužiti kao siguran prostor za istraživanje afiniteta i testiranje scenarija koji bi u stvarnosti mogli biti suviše rizični ili osobi neprihvatljivi, a može predstavljati poligon za kreativnost, introspekciju, razvoj emocionalne intimnosti s partnerima i postizanje većeg seksualnog zadovoljstva u odnosu, ako se o njemu komunicira (Lehmiller, 2018). Kao privatne i nesputane, seksualne maštarije mogu pružiti i dublji uvid u seksualnu orijentaciju i privlačnost od seksualnog ponašanja i identiteta koji su često inhibirani društvenim normama i pritisicima (Ellis i Symons, 1990; prema Yule i sur., 2016). Seksualne maštarije, pa čak i one nasilnog sadržaja, nisu nužan pokazatelj psihopatologije ili prediktor devijantnog ponašanja već mogu zabrinjavati samo kod osoba čija je misaono-ponašajna inhibicija narušena (Leitenberg i Henning, 1995). Povrh toga, teme koje se pojavljuju u maštarijama nije moguće objektivno tumačiti te evaluirati kao pozitivne, negativne ili seksualno uzbuđljive općenito već su priroda sadržaja seksualnih maštarija i njihovo značenje predmet procjene same osobe

koja mašta kao jedine kvalificirane za njihovu interpretaciju (Lehmiller, 2018), s obzirom na vlastite stavove, iskustva, opće mentalno zdravlje (Meuwissen i Over, 1991) te vrijednosti koje nerijetko proizlaze iz kulturološkog i društvenog okvira u kojem pojedinac egzistira.

Spoznaja o podrijetlu maštarija te o razlikama između sadržaja muških i ženskih maštarija, kao i o razlikama u sadržaju ženskih maštarija u funkciji dobi i dalje je relativno malo (Maltz i Boss, 2001). Iako je na norveškom uzorku uočeno smanjenje razlika između muškaraca i žena u seksualnom sramu i želji kroz posljednja desetljeća (Sævik i Konijnenberg, 2023), što upućuje na potencijalni rast otvorenosti i destigmatizaciju ženske seksualne želje, pitanje je postoje li šire generacijske razlike u seksualnoj permisivnosti i afinitetima koje se odražavaju i na žensko seksualno maštanje. Unazad nekoliko desetljeća, nagle društvene i tehnološke promjene pogodovale su pornografskoj ekspanziji i njenoj dostupnosti za diskretniju upotrebu putem interneta, što je dovelo do povećanja konzumacije pornografskog sadržaja u posljednjih dvadeset godina (Price i sur., 2015). Ove okolnosti odrastanja generacija sada mlađih odraslih žena potencijalno se isprepliću s razvojnim promjenama, poput oscilacija u seksualnoj želji s porastom dobi te s trendom rasta konzervativnosti u funkciji starenja (Price i sur., 2015). S obzirom na mali broj istraživanja odnosa sadržaja seksualnih maštarija žena i dobi, nejasno je kakve razlike u sadržaju ženskih seksualnih maštarija postoje, te jesu li maštarije seksualno rezerviranije kod starijih žena ili se zadržava ili čak povećava učestalost pojave nekih sadržaja s obzirom na dob.

Sociokulturni, ali i biološki utjecaji na seksualnost pa tako i na sadržaje seksualnih maštarija posebno su važni za razumijevanje ženskog seksualnog maštanja. Iz biološke i evolucijske perspektive, zbog većeg roditeljskog ulaganja i potrebe za pažljivijim izborom partnera, seksualno uzbuđenje van monogamnog odnosa za žene može predstavljati rizik, stoga je moguće očekivati da će u seksualnim maštarijama žena prevladavati sadržaji romantične naravi. Neka su istraživanja pokazala da, unatoč tome što eksplicitne seksualne scene pobuđuju najjači fiziološki odgovor i najsnažnije genitalno uzbuđenje, žene ovakve sadržaje ne ocjenjuju najuzbudljivijima (Hoon i sur., 1977; prema Leitenberg i Henning, 1995). Pobornici sociokulturalne teorije pak ovo seksualno ponašanje dovode u vezu s patrijarhalnim društvenim ustrojem unutar kojeg se femininost čuva seksualnom nedostupnošću i inhibiranošću (Leitenberg i Henning,

1995). Sve veća izloženost društvenim medijima, dostupnost informacija i seksualnih sadržaja, digitalizacija, liberalizacija, kao i razvoj društvene jednakosti i socioekonomske neovisnosti zasigurno utječu na seksualno ponašanje žena i njihove seksualne afinitete i maštarije. No, ponovno jačanje konzervativnih svjetonazora na globalnoj i retradicionalizacija na lokalnoj razini predstavljaju društvenu protutežu liberalizaciji i seksualnim slobodama, što sinergijski kreira narativ o normalnosti te o prihvatljivom seksualnom ponašanju i doživljavanju, potencijalno se prelijevajući i u sferu seksualnog maštanja.

Hrvatska, kao sekularna država koja tendira zapadu, ali bez sustavnog seksualnog obrazovanja, s patrijarhalnom tradicijom uz više od 83% stanovnika koji se izjašnjavaju kao vjernici, bilježi - što u medijima što u javnom prostoru - česte istupe vjerskih udruga, poglavito katolika kojih je u Hrvatskoj čak 78.97% (Državni zavod za statistiku, 2021), političara i javnih osoba na temu ženske seksualnosti, reproduktivnog zdravlja i položaja žena u obitelji, sukladno vjerskoj doktrini i lokalnoj kulturi. Iako je istraživanje seksualnog ponašanja mladih (Štulhofer i sur., 2023) pokazalo njegovu slabu povezanost s religioznošću, moguće je da prevladavajuća društvena atmosfera doprinosi psihološkom okviru seksualnog maštanja i sadržajima koje žene preferiraju. Gil (1990; prema Nelson, 2012) je otkrio da su teme seksualnih maštarija među konzervativnim kršćanima i općom populacijom slične, no maštarije konzervativnih kršćanki često su izostavljale seksualni odnos te se zadržavale na poljupcima i maženju. Imajući u vidu značajnu ulogu koju seksualne maštarije imaju u povećanju seksualnog interesa, želje i samopouzdanja te u razvoju intimnosti u partnerskim odnosima, kao i njihovu primjenu u psihoterapijskim intervencijama kod seksualnih poteškoća, bitno je steći dublji uvid u njihov sadržaj. Stereotipiziranje ženskog sazrijevanja te seksualno marginaliziranje žena zrelije dobi, kao i potreba za spoznajama o eventualnim utjecajima društvenih promjena i pornografije na žensku seksualnost također daje poticaj za sagledavanje seksualnih maštarija u kontekstu dobi. Spoznaje o univerzalnosti seksualnih maštarija i učestalosti pojave određenih sadržaja mogu pomoći društvenoj destigmatizaciji, ali i osobnom prihvaćanju vlastite seksualnosti te umanjiti osjećaj krivnje i srama, pritom povećavajući seksualno zadovoljstvo, djelujući preventivno na pojavu seksualnih teškoća i, u konačnici, utječući pozitivno na psihičko zdravlje općenito. S obzirom na zapanjujuće zanemarivanje ženskih specifičnosti u kliničkim istraživanjima globalno, te na društvenu stigmatiziranost i slabu

ispitanost ženske seksualnosti, seksualnih maštarija i njihovog sadržaja u ovom podneblju, istraživanje ove teme posebno je važno za žene, zbog čega je važno steći uvid u sadržaj njihovih seksualnih maštarija te ispitati razlikuju li se žene u sadržaju maštarija s obzirom na dob.

CILJ I ISTRAŽIVAČKA PITANJA

Cilj ovog istraživanja jest dobiti uvid u sadržaj seksualnih maštarija žena te ispitati razlikuju li se žene u sadržaju maštarija s obzirom na dob, a formulirana su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Koji se sadržaji i teme pojavljuju u seksualnim maštarijama žena?
2. Postoji li značajna razlika u učestalosti pojavljivanja određenih sadržaja i tema s obzirom na dob sudionica?

METODA

Postupak

Istraživanje ženskih seksualnih maštarija provedeno je na prigodnom uzorku u periodu između travnja i lipnja 2022. godine, anketnom metodom prikupljanja podataka, *online* - putem *web portala* - i tiskanog izdanja popularnog časopisa Gloria. Kao *lifestyle* portal posvećen ženama, Gloria je odabrana jer objavljenim sadržajima okuplja šaroliku, pretežito žensku publiku, ne samo mlađe već i srednje i zrelije životne dobi, što je bila željena karakteristika uzorka. Kako bi se povećao odaziv žena, u sklopu članka o seksualnim maštarijama '*Što seksualne fantazije otkrivaju o nama? Gloria provodi istraživanje u suradnji s Filozofskim fakultetom*' objavljen je poziv (Prilog A) čitateljicama za sudjelovanje u istraživanju (koje je zatim oglašavano i putem društvenih mreža). Nakon kratkog pojašnjenja što se smatra seksualnim maštarijama, čitateljice su zamoljene da što detaljnije, u slobodnoj formi, opišu svoju najčešću ili omiljenu seksualnu maštariju. Uz to, prikupljeni su i demografski podaci (dob, stručna sprema i status veze). Donja dobna granica za sudjelovanje bila je 18 godina, dok gornja dobna granica nije postavljena, kao niti bilo kakva dodatna ograničenja. Sudionice su imale mogućnost poslati svoj opis i podatke putem online obrasca u kojem je kratko ponovljena uputa, elektroničkom ili klasičnom poštom u redakciju, pri čemu im je garantirana anonimnost. U sklopu poziva na sudjelovanje naglašeno je da će rezultate istraživanja biti moguće pročitati u Gloriji, što je, uz intrigantnost same teme, zamišljeno kao poticaj čitateljicama da sudjeluju.

Sudionice

Ovom metodom prikupljeno je 536 odgovora, od čega je 532 poslano putem online obrasca, a 4 elektroničkom poštom redakciji portala. Konačan uzorak sastojao se od 511 sudionica, dok je 25 odgovora izostavljeno iz analize jer su obrasci poslani nepotpuni ili prazni, jedna sudionica nije zadovoljila dobni kriterij za sudjelovanje u istraživanju, a 6 je žena izjavilo kako nema maštarije. Najmlađa sudionica imala je 18, a najstarija 67 godina. Prosječna dob sudionica istraživanja bila je 35.5, a medijalna 37 godina. Iako distribucija dobi statistički značajno odstupa od normalne krivulje (Kolmogorov-Smirnov $Z = 0,06$; $p < 0,01$), mjere asimetrije (*skewness*) i spljoštenosti (*kurtosis*) pokazuju da se ne radi o izrazitom odudaranju od normaliteta. Distribucija je otprilike zvonolikog oblika, blago pozitivno asimetrična i nešto platikurtična.

Kao najviši postignut stupanj obrazovanja jedna je sudionica navela nižu stručnu spremu, srednju stručnu spremu imalo je 33% sudionica, a višu njih 66%, iz čeg je vidljiva jasna većina u korist više razine obrazovanja. Približno 80% sudionica odgovorilo je da su u vrijeme istraživanja bile u partnerskom odnosu, dok je njih oko 20% navelo da nemaju partnera. Dvije sudionice nisu unijele podatak o razini obrazovanja i statusu veze.

Analiza podataka

Istraživanje seksualnih maštarija žena sukladno postavljenim ciljevima zahtijevalo je primjenu mješovite analize podataka. Na prikupljenim opisima maštarija prvo je provedena induktivna analiza sadržaja. Pročitani su svi unosi, uz bilježenje tema i kodova koji su se pojavljivali te su utvrđeni kriteriji kodiranja zapisa koje su sudionice poslale, sukladno tumačenju ocjenjivača. Na temelju izvedenih kriterija identificirani su i grupirani ponavljajući kodovi, a potom su još dva puta pročitani i kodirani svi pristigli unosi. Nakon analize svih maštarija, eventualne nedoumice raspravljene su s drugim istraživačima dok nije postignuta potpuna suglasnost oko kodiranja sadržaja. Ovim postupkom iz sirovog materijala izvedeni su rekurentni kodovi i teme maštarija, odnosno karakteristike poput broja sudionika u maštariji, pojavljivanja partnera, vrste centralne seksualne aktivnosti, njenog intenziteta, inicijatora interakcije, prisutnost nekonvencionalnih i parafilijских elemenata, dominantnosti ili submisivnosti sudionika i slično, čime je dobiven dublji uvid u sadržaje maštarija sudionica. U prikazu rezultata korišteni su citati sudionica označeni rednim brojem i njihovom dobi. Citati su prilagođeni akademskom kontekstu izostavljanjem vulgarizama, no zbog očuvanja

prirodnosti uporabnog jezika i jezičnog registra, pravopisna korekcija odnosila se samo na dijakritičke znakove i osnovne gramatičke pogreške. Frekvencija pojavljivanja nekoliko istaknutih tema zatim je kvantificirana za dvije dobne skupine sudionica – žene u dobi od 18 do 35 godina te od 36 do 67 godina - kako bi se moglo provjeriti postojanje razlika u učestalosti pojavljivanja određenih sadržaja s obzirom na generacijsku pripadnost. Nad podacima u odabranim kategorijama proveden je hi-kvadrat test.

REZULTATI

Elaboriranost i tip sadržaja

Prvi istraživački problem bio je steći uvid u sadržaje seksualnih maštarija žena i teme koje se pojavljuju. Prilikom kodiranja sve su maštarije procijenjene prema *stupnju elaboracije i tipu sadržaja*. Stupanj elaboriranosti maštarija odnosio se na količinu iznesenih detalja o samoj maštariji, ne isključivo na duljinu napisanog teksta. Ove dvije karakteristike odgovora uglavnom su se preklapale, no ponegdje su sudionice iznosile kontekstualne informacije umjesto opisa same maštarije pa su takvi unosi ocijenjeni manje elaboriranima nego što bi broj riječi sugerirao, i obrnuto. *Skromno elaborirane maštarije najbrojnije* su među prikupljenim odgovorima (86%), a sudionice su uglavnom sažeto opisale ili navele scenarije, aktivnosti i sudionike, ili izdvojile elemente koje doživljavaju seksualno uzbudljivima.

„Da me muž oralno zadovolji.“ – sudionica 126, 36 godina

„Vezivanje.“ – sudionica 46, 22 godine

Osrednje elaboriranih maštarija pristiglo je znatno manje (10%), a ocijenjene su takvima u relativnom odnosu sa skromnijim i detaljnijim elaboracijama. Sudionice su detaljnije opisivale kontekst događaja i aktivnosti o kojima su maštale, uvrstivši više pojedinosti o sudionicima, osjetima i doživljajima koje vole zamišljati.

U rijetkim slučajevima (oko 4%) *detaljno su elaborirane vlastite maštarije*, opisujući unutarnje doživljaje kako ih one zamišljaju, ambijent i tijek zbivanja, osjete – poput dodira – ali i slušne, njušne i druge osjete koje prate radnju maštarija te kreiraju bogatije, atmosferske slike zamišljenog sadržaja u odnosu na prethodno spomenute stupnjeve elaboriranosti.

„Često zamišljam muškarca koji je mlađi, meni nepoznat, ali znam da smo se više puta vidjeli negdje. Po pogledu znam da me želi. Slučajno se srećemo jedne večeri. Zavodi me, privlačan je. Odlazimo negdje. [...] Čujem ga kako uzdiše od uzbuđenja.

Izmjenjujemo poze, a ja uživam u prizorima naših golih tijela u seksu i lica s poluzatvorenim očima i otvorenim ustima. Cijeli prostor miriše na seks. [...] – sudionica 467, 41 godina

Prema tipu sadržaja maštarije su kategorizirane kao *eksplicitne, erotske, neseksualne* ili *kombinirane*. *Eksplicitne maštarije* izravno seksualnog ili 'pornografskog' sadržaja činile su najveći dio pristiglih odgovora (86%), a takvima su okarakterizirane zbog jasnog i neposrednog opisa ili spomena tipično seksualnih aktivnosti.

„Da netko [ima seksualni odnos sa mnom] uza zid stoječki.“ – sudionica 288, 35 godina

„Senzualan seks sa ženom.“ – sudionica 521, 40 godina

„Da me muž oralno zadovolji.“ – sudionica 126, 36 godina

Erotskih ili *neizravnih maštarija* u kojima je seks samo impliciran ili je opis aktivnosti, atmosfere i doživljaja seksualno sugestivan, ali neizravan pa se iz njega samo iščitava požuda ili seksualni naboj situacije, bilo je osjetno manje u odnosu na prevladavajuć trend eksplicitnosti (8%).

„Gledati dečka dok puši cigaretu i pije vino dok sam na njemu.“ – sudionica 78, 25 godina

„Najdraža mi je fantazija da ležim na plaži, koža mi miriše, gola sam i moj muž je gol i njemu koža miriše, slike nisu tvrde i možemo se maziti i uživati zajedno.“ – sudionica 21, 46 godina

Preostali opisi maštarija kombinirali su eksplicitno seksualne i erotske sadržaje (0.6%), a dvije sudionice opisale su maštarije potpuno *lišene tipično seksualnih motiva* (0.3%).

„Ja pečem kolačiće u kuhinji, jedu ih gosti.“ – sudionica 528, 40 godina

„Partner me pozove i spremi ukusnu večeru ne s namjerom da me odvede u krevet već jer me voli i jer mu je stalo do mene. Lijepo miriše, motiviran je i inteligentan.“ – sudionica 525, 27 godina

Sudionici maštarija

Opisujući svoje seksualne maštarije, sudionice najčešće (66%) *nisu definirale* s kime se radnja odvija ili nisu specificirale prirodu odnosa s osobama koje se pojavljuju u njihovim maštarijama već su fokus stavile na aktivnosti, kontekst, način primanja ili pružanja zadovoljstva te druge aspekte interakcija i okolnosti.

„Maštam o brzom, snažnom sexu negdje u prolazu (u nekoj sporednoj ulici, skrivenoj prostoriji, iza scene), s muškarcem čije lice ne vidim i čiju snagu osjećam, kao i njegov miris. I uvijek se zagrlimo na kraju i zahvalimo si na zajedničkom užitku.“ – sudionica 215, 55 godina

U ovakvim je maštarijama često naznačen samo rod ili broj ostalih sudionika maštarije,

„Seks sa ženom.“ – sudionica 91, 30 godina

„Seksualni odnos u troje (dva muškarca i ja).“ – sudionica 487, 47 godina

a ponekad su jedine ponuđene informacije mjesto odvijanja zamišljenog scenarija ili tip seksualne aktivnosti, ako predstavljaju važan izvor seksualnog uzbuđenja za sudionicu.

„Seks u moru i na plaži.“ – sudionica 103, 58 godina

„Voajerstvo.“ – sudionica 9, 39 godina

Od sudionica koje jesu istaknule s kime se susreću u mašti, najviše ih je navelo upravo *partnera*, odnosno osobu s kojom sugeriraju da imaju ustanovljenu vezu seksualne i romantične prirode.

„Omiljena fantazija mi je ona u kojoj ja gledam kako druga žena oralno zadovoljava mog muža koji cijelo vrijeme gleda u mene, a ja se samozadovoljavam.“ – sudionica 127, 32 godine

„Vođenje ljubavi s voljenom osobom na pješčanoj plaži na pustom otoku s predigrom u oceanu.“ – sudionica 83, 51 godina

„Najbolji neplanirani seks na mjestu gdje se suprug i ja zateknemo najčešće bude u stanu, ali svaki put na nekom drugom mjestu i to najčešće kad djecu odvedemo u vrtić.“ – sudionica 77, 34 godine

Velik broj sudionica zamišljao je stranca tj. nepoznatu osobu ili osobe iz mašte koje prvi put susreće netom prije početka centralne interakcije; osobu s kojom ranije nije ostvarena komunikacija i koju same ističu kao nepoznatu.

„Novi muškarac (ne onaj s kojim sam u vezi), snažan, mišićav, dobro 'održavan', nježan al odlučan. [...]“ – sudionica 131, 42 godine

„Neopterećena požuda i strast dok [imam seksualni odnos] s potpunim strancem, a partner me gleda.“ – sudionica 102, 35 godina

„Najviše maštam o tome da upoznam muškarca preko interneta, da me na prvom dejtju odvede u svoj stan i tamo na silu uzme. Ja se prije toga pravim da ga odbijam i da ne želim seks, no on me ne želi slušati [...].” – sudionica 331, 43 godine

Osim partnera s jedne i potpunih stranaca s druge strane, u ženskim su se maštarijama našli i njihovi poznanici, odnosno osobe s kojima imaju tek površni kontakt, ali i ljudi u čijim socijalnim krugovima se kreću, poput kolega, vlastitih ili partnerovih prijatelja i članova obitelji te, na primjer, susjeda, a dvije su sudionice navele kako maštaju o svom ljubavniku.

„S obzirom da sam u braku 13 godina; prije 5 godina sam se upustila u vezu sa dugogodišnjom bivšom ljubavi...i moja seksualna fantazija je ta da vodim ljubav s moja dva muškarca, ali u isto vrijeme. Jedan je prekrasan nježni, Bogom obdareni emotivac, a drugi fantastična sex mašina i tehničar; čovjek koji se najbolje ljubi na svijetu. Eto. Mislim da bi spojivši njih dvojicu dobila savršenu noć, dan ili vikend.” – sudionica 350, 46 godina

Neke su pak sudionice istaknule kako im je uzbudljivo zamišljanje odnosa s osobom koja - unutar zadanog konteksta – uživa poziciju društvene (*nad*)moći ili autoriteta u odnosu na njih same, poput direktora, liječnika ili profesora.

„Seks sa starijim muskarcem, doktorom, ginekologom i sl.” – sudionica 223, 43 godine

„Omiljeni prof's faksa.” – sudionica 476, 21 godina

Uz elemente razlike u moći podjednako učestalo bilo je i zamišljanje osoba koje su, pretežito iz etičkih razloga ili slijedom društvenih konvencija – uvjetno rečeno - 'zabranjene' ili ih sudionice doživljavaju nedostupnima. Jedna je sudionica navela kako mašta o seksualnom odnosu sa sestrinim sinom, dok su neke istaknule kako je imperativno da je muškarac kojeg zamišljaju zauzet.

„Mora biti lik zauzet, dugo zavodimo jedno drugo... napokon sami, provodimo noć zajedno, sve što strast može ostvariti... jutro je, odlazimo i ne javljamo se više nikada i molim Boga da zaboravim na njega. I još k tome moj susjed.” – sudionica 365, 50 godina

„Sex s nekim 'zabranjenim'. U tu skupinu ubrajam muževe frendove s posla i s nogometa, muževe/dečke od svojih frendica i kolegica s posla, kolege s posla, ali i potpune strance koji kroz neki small talk daju do znanja da nisu slobodni. Neka bude

zgodan, duhovit, zanimljiv i zauzet. Ovi dečki što su solo nisu mi toliko napeti.[...].” – sudionica 311, 29 godina

„Seks s redovnicom.” – sudionica 378, 32 godine

Konačno, samo su četiri sudionice kao protagoniste svojih maštarija navele slavne osobe.

„Željko Joksimović.” – sudionica 202, 35 godina

Iznoseći svoje seksualne maštarije, neke su sudionice opisale interakciju s jednim partnerom. Ipak, tema koju je najveći broj žena (31%) naveo kao omiljenu ili najčešću jest odnos s *više seksualnih partnera istovremeno*, pritom često kombinirajući sudionike iz raznih prethodno opisanih kategorija, poput romantičnog partnera i zabranjene ili nepoznate osobe.

U sferi *više partnerskih* maštarija žene su najčešće spominjale seks u troje, pri čemu dvostruko češće seks s dva muškarca, nego seks s muškarcem i još jednom ženom – premda je seks sa pojedinačnom ženom kao maštariju naveo 6% sudionica. *Seks s dvojicom partnera* ujedno je i najčešća pojedinačna tema maštarija, o kojoj je izvijestilo 15% žena. Sudionice su navodile da maštaju i o seksualnim odnosima s više od dva seksualna partnera istovremeno, poput seksa s još jednim parom ili grupnog seksa s većim brojem ljudi, što je, nakon seksa s dvojicom muškaraca, bio drugi najčešće spominjani više partnerski scenarij, dok je svega nekoliko žena kao omiljenu maštariju naveo seks u troje s dvije žene.

„Omiljena fantazija mi je seks sa dva muškarca istovremeno. Sve od samog početka, od zavođenja do njihove požude za mnom, oralnog zadovoljenja obojice, te kasnije penetracije što vaginalno, što analno i istovremeno.” – sudionica 147, 43 godine

„Maštam da se seksam s dvojicom ili trojicom muškaraca. Jedan od njih mora biti moj partner koji sve to gleda [...].“ – sudionica 173, 42 godine

„Strastven brzi seks i u zadnje vrijeme maštam o seksu u troje, dakle muškarac plus žena, ali tipa sreli smo se negdje na plaži i pozvali su me na intimni party.” – sudionica 453, 40 godina

I dok su neke žene maštale o većem broju aktivnih sudionika, nekolicina je opisala kako zamišlja seksualne odnose drugih ljudi, odnosno scenarije kojih same nisu dio. Na kraju, dvije su maštarije bile *lišene svih drugih sudionika*, osim sudionice same.

„Maštam o masturbaciji sa seksualnim igračkama [...] Povremeno zamišljam samostalnu žensku osobu koja zadovoljava sama sebe igračkama ili koristi naprave, a ponekad odnos u kojem je muškarac dominantan, a ženska osoba se pokorava [...].” - sudionica 165, 26 godina

„Sama sa sobom.” – sudionica 142, 35 godina

Inicijativa, kontrola i zadovoljstvo

Čak tri četvrtine sudionica koje su, iznoseći svoje maštarije, opisale aspekte inicijative i kontrole preferiralo je da druga osoba (najčešće muškarac), a ne one same, inicira i kontrolira tijekom seksualnih zbivanja te, uvjetno rečeno, *vrši radnju nad njima*. Usprkos *prepuštanju inicijative i predavanju kontrole* seksualnom partneru, fokus više od polovice sudionica ipak je bio na vlastitom zadovoljstvu i *primanju užitka*, dok je trećina sudionica naglasak stavila na obostranu satisfakciju.

„Ja, moj partner i jedan mlađi dečko vodimo ljubav na obali mora. Oboje se trude zadovoljiti mene, vrlo su nježni i pažljivi, a ja se prepuštam njihovim rukama.” – sudionica 112, 51 godina

„Volim kad me veže i kad preuzme inicijativu.” – sudionica 340, 25 godina

Iako u manjem broju, neke su sudionice u svojim maštarijama zauzele poziciju kontrole nad interakcijom, i dalje slijedeći trend orijentacije na vlastito zadovoljstvo.

„Da dominiram muškarcem, ugl. je isti, ne moj partner, zavodim ga i on mora raditi sve što ja želim, na kraju me oralno zadovoljiti. Njegov vrhunac je nebitan.” – sudionica 224, 48 godina

Centralne aktivnosti i intenzitet

U više od pola slučajeva, sudionice nisu navele koje se specifične radnje odvijaju u pozadini odgovora ‘seks’. Stoga 64% maštarija kao centralnu aktivnost donosi upravo taj sadržaj – seks – bez dodatnih pojašnjenja.

„Seks sa zgodnim strancem.” – sudionica 6, 48 godina

„Seks u troje ili četvero.” – sudionica 96, 41 godina

Sudionice koje su detaljnije opisale scenarije o kojima maštaju izvijestile su o širokom spektru seksualnih aktivnosti, najčešće spominjući dodirivanje, ljubljenje i podraživanje tijela te stimulaciju erogenih zona, dok su neke sudionice maštale i o upotrebi prigodnih igračaka.

„[...] ljubi mi bedra i ne zanemaruje posvetiti pažnju ostatku mog tijela što me izrazito nadražuje, idealno je kada muškarac izludi ženu [...].” - sudionica 181, 22 godine

„Volim kad me dečko ljubi po grudima, uključujući i malo grublje ljubljenje.” – sudionica 128, 23 godine

„[...] U ustima kockice leda kojima klizimo jedno drugom po tijelima.[...]” – sudionica 133, 43 godine

„Grublji seks sa partnerom uz razne igračke.” – sudionica 93, 27 godina

„Ja, muž i još jedna nepoznata žena, hotel, more... Promatram šta joj radi i uključujem se nakon izvjesnog vremena. Obožavamo oralno zadovoljavanje i na to se najviše baziramo. Naravno tu je neizostavni vibrator.” – sudionica 219, 46 godina

Od penetrativnog seksa žene su preferirale vaginalni seks koji su spominjale tri puta češće od analnog, a važnim elementom maštarija pokazao se i oralni seks čije su primanje sudionice zamišljale nešto češće od pružanja.

„Ja ležim na leđima ili klečim, a muškarac me [oralno zadovoljava] do vrhunca.” – sudionica 214, 53 godine

„Oralni seks svome dečku koji obožavam raditi te ga i radim u prosjeku sat vremena.” – sudionica 332, 27 godina

Neke su sudionice posebno istaknule *predigru* kao bitan dio maštarije, a od onih sudionica koje su naglasile *trajanje* seksualne interakcije o kojoj maštaju, gotovo sve su preferirale da odnos i popratne aktivnosti traju duže, radije nego kraće.

„Moja omiljena seksualna fantazija je seks koji traje dugooo, mijenjanje poza, ritam... al za početak dobra predigra, [...] nekakve igrice i isprobavanje seksualnih pomagala (intimnih masažera i sl.). – sudionica 61, 29 godina

Bile šture ili detaljne u svojim opisima maštarija, sudionice su nerijetko naglašavale intenzitet seksa i načina ophođenja partnera u zamišljenoj interakciji. Iako je strastveni seks činio trećinu ovih navoda, sudionice su najčešće izvještavale kako maštaju o grubosti i *grubom seksu* – dvostruko više nego o nježnom, koji je bio najmanje zastupljen.

„Često maštam o grubljem seksu. [...] Sama pomisao na to me uzbuđi. Voljela bih vidjeti supruga u dominantnoj ulozi, dok mi radi svašta. Grublji seks u kombinaciji sa

ponešto "prljavog" govora, za mene je pravi okidač za akciju ;)." – sudionica 483, 24 godine

„Muškarac koji me tijekom odnosa ima pod kontrolom i dominira, uz laganu grubost.” – sudionica 89, 39 godina

„Željela bi probati seks u troje koji bi bio grub. Oduvijek mi se sviđa grub seks, ali ovo je nešto o čemu već duže vrijeme razmišljam.” – sudionica 299, 23 godine

Parafilijski sadržaji i nekonvencionalni elementi

Čestom temom ženskih maštarija pokazali su se i netipični ili nenormativni seksualni sadržaji. Premda su neke sudionice spominjale prakse i koncepte koji jasno pripadaju sferi parafilija – ponavljajućih seksualnih poriva i zadovoljstva potaknutih atipičnim objektima, situacijama, pojedincima i ponašanjima - velik je broj sudionica svojim maštarijama opisivalo seksualno tek ponešto nekonvencionalne elemente i detalje što zorno ilustrira upravo fluidnost konceptualnog okvira i mjestimično preklapanje kategorija parafilija, fetiša i *kink*¹-a te njihovu ovisnost o dinamičnim kulturološkim, socijalnim, ali i individualnim varijablama. I dok su rijetke sudionice podijelile maštarije saturirane parafilijским sadržajima, poput *incesta* i *seksualnog nasilja*

„Moja najčešća fantazija je incest [...].” – sudionica 252, 46 godina

„Seks sa sinom moje sestre koji je student prve godine. Mlađi je od mene 30 godina. [...] zamišljam nas dvoje u stanju neke velike opasnosti kako, da bismo pobijedili strah, ležimo pod jednom pokrivačem i tad nam se tijela počnu dodirivati [...].” – sudionica 347, 57 godina

„Da me se veže i siluje na cesti.” – sudionica 388, 18 godina

druge su donijele želju za tek malo partnerove grubosti i dominantnosti u, inače, relativno pitomoj interakciji.

Od sudionica koje su naglasile kako maštaju o *BDSM*² scenarijima i namjernom nanošenju ili doživljavanju boli, poniženja, fizičkog ili psihološkog upravljanja vezivanjem i discipliniranjem tj. kažnjavanjem, često pomoću raznih pomagala, pri čemu

¹ Kink (hrv. *uvoj* – u prenesenom značenju termin koji opisuje specifične seksualne interese i prakse koji se smatraju neobičnima ili odstupaju od standarda)

² Kratica za *Bondage – Discipline* (ili *Dominance*), *Sadism – Masochism* (hrv. *vezivanje – disciplina* (ili *dominacija*), *sadizam – mazohizam*).

odnosi moći između partnera nisu jednaki te je jedan od njih u nadmoćnoj, a drugi u podređenoj poziciji, većina se žena zamišljala u submisivnoj ulozi, dok je samo jedna sudionica preferirala vlastitu dominaciju.

„Moja fantazija se sastoji od igre gdje me stariji muškarac tetoši u predigri, a bude grub tijekom seksa. Da mi stavi lanac oko vrata i da mu budem privržena i poslušna.”- sudionica 160, 23 godine

„Uvijek maštam da sam submisivna, da mi partner sve diktira, da gospodari sa mnom, a ja moram biti dobra i poslušna prema njemu. U seksu mu uvijek moram udovoljavati u svakoj želji i prema seksu se odnosi kao nešto što je njegovo pravo i užitak, a moja obaveza. Da mu se nikad ne smijem suprotstaviti, a da on mene može kazniti svaki put kad nije zadovoljan.” – sudionica 14, 32

„Crvena soba i gospodar.” – sudionica 383, 52 godine

„Druga fantazija odnosi se na seks u kojoj ja dominiram. Pretvaram svog muškarca u moju seks igračku. Najprije ga podčinim riječima, a potom ga obučem u ženske krpice [...] ponižavam ga i uživam gledajući kako uživa u boli.” – sudionica 268, 33 godine

U maštarijama su pronađeni i drugi sadržaji iz sfere *fetišizma*, odnosno afiniteti prema neživim objektima ili dijelovima tijela koje su sudionice istaknule kao važan faktor seksualnog uzbuđenja i gratifikacije. Neke su žene navele kako ih uzbuđuju određeni odjevni predmeti - poglavito uniforme – dok je nekoliko sudionica spomenulo maštarije o uriniranju i trudnoći (*maiesiophilia*).

„Feet fetiš.” – sudionica 440, 36 godina

„Seks s uniformiranom osobom (policajcem u kožnom motorističkom odjelu).”- sudionica 226, 44 godine

„Najčešće se dešava u doktorskoj ordinaciji gdje sam predmet obožavanja u svakom obliku seksualnog akta. Bijela kuta je moj spiritus movens:).” – sudionica 226, 50 godina

„Da muškarac prvo skine mene, pa zatim ja njega, da samo ostane u crnim čarapama! [...]” – sudionica 191, 27 godina

„Golden shower.” - sudionica 304, 37 godina

„Kako simpatija [ejakulira] u mene. Pomisao da mi tako "ubacuje bebu" me neopisivo napaljuje. Fun fact, ne želim djecu (još). Nikako. Čak bi i pobacila da slučajno

dođe do toga (bez brige, još nikad nisam i pazim se), ali sama pomisao me neopisivo uzbuđuje.” sudionica 263, 27 godina

„Ajoj. Roleplay, muškarci u odorama, ako može i u suknjama, seks sa trudnicama, grubi seks (spol nebitan), gay seks (da ga gledam), pegging i još puno "gadarija". Izvinte, ja nisam baš uobičajena žena, ali, eto, ima nas i takvih. :).” – sudionica 235, 48 godina

Jedna od relativno često spominjanih parafilijских tema bio je *egzibicionizam*, odnosno maštanje o seksualnim aktivnostima i izlaganju većem broju promatrača ili izlaganju slučajno prisutnim osobama, bez njihovog dogovorenog sudjelovanja.

„Želim masturbirati pred velikom grupom nepoznatih ljudi! Nekad mi se takva fantazija javi i kad sam na fakultetu, poslu ili hobijima, pogotovo kad se osjećam neugodno.” – sudionica 119, 21 godina

„Zamišljam da me gledaju dok se seksam i da se seksam na ogromnim javnim površinama.” – sudionica 297, 36 godina

Pored ovog, u sadržaju maštarija pronađen je još jedan, sporazumni oblik egzibicionizma koji su sudionice spominjale jednako često, a podrazumijeva izlaganje manjem broju dobrovoljnih sudionika ili želju sudionice da je голу, u autoerotskim ili drugim seksualnim radnjama promatraju osobe koje poznaje ili ostali sudionici grupnih seksualnih aktivnosti.

„Da sam s dva muškarca, obojica s kojima sam već bila. Ležim, svaki mi je s jedne strane i oralno ih zadovoljavam, jednog pa drugog. Istovremeno me diraju po cijelom tijelu i zadovoljavaju prstima i/ili jezikom. Treći muškarac, isto točno određena osoba, sjedi na stolici nekoliko metara dalje i promatra nas.”- sudionica 403, 42 godine

„Divna žena putena koja me oralno zadovoljava dok nas promatra muškarac i masturbira.“ – sudionica 136, 46 godina

Iako upola rjeđe, uz ovakve se teme, ili samostalno, pojavljivao i *voajerizam*, odnosno promatranje seksualnih aktivnosti drugih osoba. U većini opisanih maštarija radilo se o sporazumnom voajerizmu odnosno promatranju sudionika koji su svjesni svoje uloge te u interakciji voljno sudjeluju.

„Gledati da je žena vezana s maramom preko usta i da se muškarac s njome poigrava malo grublje. Nikako ne nasilje, već da ona odlučuje koliku razinu boli želi. No pričamo o gledanju tog čina nad nekim drugim [...]. - sudionica 497, 39

Na presjeku ova dva fenomena – voajerizma i egzibicionizma – našle su se maštarije sudionica koje su zamišljale *troilizam*, odnosno seks s drugim osobama dok ih *promatra njihov romantični partner*, ili obrnuto – promatranje vlastitog partnera u seksualnoj interakciji s drugim ljudima.

„*Seks u troje. S nepoznatim parom, dok muž gleda.*” – sudionica 178, 32 godine

„*Da gledam partnericu dok se seksa s muškarcem.*” – sudionica 177, 32 godine

„*Kako moj dečko vodi ljubav s drugim djevojkama.*” – sudionica 363, 23 godine

Mnoge su sudionice opisivale i druge *kink* elemente, poput korištenja seksualno provokativnog vokabulara, oblačenja izazovnog rublja ili tematskih kostima, glumljenja uloga, povlačenja kose ili pljeskanja po stražnjici tijekom seksualnog odnosa, držanja za vrat ili prekrivanja očiju te raznih oblika sputavanja ili vezanja – koje se istaknulo kao čest sadržaj ovih maštarija.

„*Jedna od mojih omiljenih fantazija je da se sa suprugom nalazim negdje vani u nekom baru. U baru su malo prigušena svjetla, svira neki opuštajući jazz koji je prilično glasan. Sjedim za barom, a on mi prilazi. Glumimo, naravno, da se ne poznajemo [...]. Tijekom odnosa mi na uho govori perverzije i [...]. Kući se vraćamo svaki u svom automobilu i takva avantura ostaje nešto kao neka tajna samo za nas dvoje :).*” – sudionica 262, 36 godina

„*Želja mi je da me dragi pritisne jako uza zid odpozadi. Pljeska me po guzi i lagano čupa za kosu [...].*” – sudionica 13, 38 godina

„*Sex sa nepoznatom osobom, vezana sam i s povezom preko očiju.*” – sudionica 281, 38 godina

„*Najčešća fantazija je ta da budem vezana, a on se trudi (uz različita pomagala) da ja postignem orgazam.*” – sudionica 295, 21 godina

„*Moj dragi je profesor i jako me pali pomisao na to da sam ja zločesta učenica, a on strogi profesor. Seks na radnom stolu, "kažnjavanje" remenom, vezanje kravatom i slični prilozi toj fantaziji me izluđuju.*” – sudionica 294, 25 godina

„*Zavezati muškarca i sjesti na njegov ...*” – sudionica 329, 39 godina

Neke su sudionice kao element maštarije uvele i značajnu razliku u *dobi* seksualnog partnera.

„*Seks s puno starijim, krupnijim muškarcem.*” - sudionica 501, 38 godina

„*Sex sa 20 godina mlađim momkom...*” – sudionica 464, 50 godina

No, glavna rekurentna tema u sferi parafilijских i netipičnih sadržaja bila je *dominantnost partnera* koju su sudionice spominjale deset puta češće nego vlastitu, a, premda su neke sudionice izričito navele ovu preferencu, dominantnost je često indirektno opisana kroz širok spektar partnerovih postupaka, njegovog držanja i načina ophođenja tijekom seksualne interakcije, kroz snagu, kontrolu i, najčešće, neverbalnu komunikaciju.

„Najčešće maštam o grubom seksu gdje je dečko dominantan i potpuno mu se prepustim.“ – sudionica 446, 23 godine

„U životu sam jako samostalna i neovisna ali u seksu me uzbuđuje kad je muškarac dominantan, u mojoj fantaziji je istodobno nježan i grub, dugo mi ljubi grudi i cijelo tijelo, a onda me dominantno uzme straga.“ – sudionica 441, 36 godina

„Seksualne fantazije imam svakodnevno, a najčešća uključuje seks sa strancem kojeg vidim prvi i zadnji put u životu. Maštam o tome da je muškarac snažan, tako da me može držati/nositi prilikom seksualnog odnosa. Muškarac iz mašte je vrlo grub, ne mari za emocije, ne voli predigru, a gotovo uvijek preuzima inicijativu i prvi sugerira seksualni odnos. Maštam o tome da je dosta agresivan i nagao, ali istovremeno zna granicu između užitka i nanošenja ozljeda, koju ne prelazi.“ – sudionica 104, 23 godine

„Potpuno potlačena sa dominantnim muškarcem koji me tretira kao ropkinju. radi što god on želi bez da mene ista pita.“ – sudionica 23, 37 godina

Prostor

Velik broj sudionica, njih 30%, u svojim je maštarijama spomenuo i prostor ili mjesto na kojem zamišlja interakciju, kao važan element seksualnog uzbuđenja. Prilikom analize maštarija uočeni su navodi prostora *privatnog*, *rizičnog* i *javnog* tipa te mjesta koja su ocijenjena nekonvencionalnima. *Privatni prostor* kao mjesto radnje, poput kreveta ili vlastitog stana, spomenula je petina sudionica, no gotovo jednako toliko žena maštariju je smjestilo u *prostor rizika* od bivanja viđenima ili uhvaćenima

„Na nekom smo mjestu koje je high risk, svatko nas može primijetiti, al je zato i adrenalin veći, on me kriomice zadovoljava prstima ispod haljine, a ja trebam ostat suzdržana (primjerice veći lift s dosta ljudi unutra).“ – sudionica 455, 24 godine

„Seks s profesorom u njegovu kabinetu.“ – sudionica 488, 31 godina

„[...] negdje gdje postoji mogućnost da vas netko uhvati. Može biti bazen, balkon stana, kabina za presvlačenje u trgovini, radno mjesto...” – sudionica 94, 26 godina

Podjednak broj sudionica istaknuo je *javni prostor* kao dio svoje maštarije, nazivajući ga takvim ili navodeći lokacije koje su obično napućene ljudima

„Seksualna fantazija uglavnom se svodi na seks na javnome mjestu, moguće zato što to nisam još probala.” – sudionica 155, 25 godina

„Seks sa strancem na javnom mjestu bez ljudi.” – sudionica 156, 18 godina

„Htjela bi da moj dečko i ja vodimo ljubav na centru Dinamovog stadiona dok komentator u kabini komentira cijeli događaj putem radija, nacionalne televizije i punog stadiona” – sudionica 303, 23 godine

Najveći broj sudionica koje su istaknule mjesto događanja, njih gotovo polovica, seksualne je aktivnosti zamišljalo na mjestima koja su kategorizirana kao *nekonvencionalna*, ali njihov stupanj privatnosti nije uvijek bilo moguće procijeniti. Sudionice su spominjale plovila, more, šume, parkove, krovove i terase, no najčešće okruženje o kojem su žene maštale bilo je – plaža.

„Vodimo ljubav na pješćanoj plaži, u plicaku.” – sudionica 500, 49 godina

„Seks u skladištu hrane, na vrećama riže.” – sudionica 376, 32 godine

„Seks u liftu, na vrhu zgrade, na terasi i sl.” – sudionica 491, 52 godine

„Vodim ljubav s partnerom u toaletu nekog ekskluzivnog hotela.” – sudionica 516, 52 godine

„Zamišljam seks u kuhinji sa mužem” – sudionica 432, 45 godina

„Seks sa partnerom u automehaničarskoj radioni, na haubi od auta. Ja mu prilazim u sexy kratkoj haljinici dok on radi... sve dalje je jasno.” – sudionica 499, 28 godina

Pregled evidentiranih tema i kodova nalazi se u prilogu (Prilog B).

Dobne razlike u učestalosti pojavljivanja glavnih tema

Kako bi se dobio odgovor na drugo istraživačko pitanje i saznalo postoji li značajna razlika u učestalosti pojavljivanja određenih sadržaja s obzirom na dob žena, uzorak od 509 sudionica koje su unijele podatak o dobi podijeljen je u dvije dobne skupine – sudionice *do 35 godina* te sudionice *s 36 i više godina* - čime su dobivene dvije relativno podjednake grupe, s nešto više starijih (54%) nego mlađih (46%) sudionica. Prethodno

provedena analiza sadržaja iznjedrila je 3 značajne tematske kategorije s najvećom učestalošću pojavljivanja – *maštanje o romantičnom partneru (23%)*, *maštanje o višepartnerskim odnosima (31%)* te *parafilijске sadržaje i nekonvencionalne elemente (40%)*. Njihova je frekvencija spominjanja u maštarijama sudionica različite dobi zatim testirana hi-kvadrat testom. O ovom problemu nisu postavljane hipoteze jer, premda su dobne razlike moguće, nije se mogao pretpostaviti njihov smjer zbog čega je korišten eksploratorni pristup ovoj problematici.

Sudjelovanje *partnera* u maštariji bilo je kodirano u situacijama kada je spomenut 'partner' ili 'partnerica', 'dečko', 'suprug' i sl., odnosno osoba s kojom sudionica sugerira da ima redovitiji seksualni ili romantični kontakt. Premda su neke žene koje su sudionica u maštariji nazivale spomenutim izrazima istovremeno naznačile kako nisu u vezi ili sličnom odnosu u trenutku provođenja istraživanja, u prvu su fazu testiranja učestalosti spominjanja romantičnog partnera kao sudionika maštarije uključeni i njihovi odgovori. U svojim seksualnim maštarijama romantičnog partnera spominje 26.4% *mlađih* sudionica, te 19.3% *starijih* sudionica. Razlika nije statistički značajna ($\chi = 3.59$; $df = 1$; $p = .058$), no vrlo je blizu statističke značajnosti.

Kako bi se stekao bolji uvid u pojavljivanje partnera u seksualnim maštarijama provjereno je koliki udio sudionica spominje *samo* svog romantičnog partnera kao sudionika maštarije. U tu svrhu izdvojene su sve one sudionice koje su u svojim maštarijama spominjale svog partnera, a istodobno nisu spomenule nijednog drugog sudionika (primjerice višepartnerski seks). *Mlađih* sudionica bilo je 16.2%; dok ih je *starijih* bilo 10.2% i ova je razlika statistički značajna ($\chi = 3.97$; $df = 1$; $p < .05$). Dakle, sudionice koje su kao sudionika svoje maštarije spomenule isključivo svog partnera nešto su zastupljenije u mlađem uzorku, no veličina učinka (mjerena fi-koeficijentom) je vrlo mala ($\phi = .09$).

Kao jedna od glavnih tema ženskih maštarija pokazao se *višepartnerski seks* tj. seks sudionice s dvije ili više osoba istovremeno. Ovakav se sadržaj pojavljivao kod 23% *mlađih* sudionica te 38% *starijih* sudionica. Ova je razlika statistički značajna ($\chi = 13.56$; $df = 1$; $p < .001$), dok je veličina učinka mala ($\phi = .16$).

Treća istaknuta tematska kategorija odnosila se na *parafilijске sadržaje i nekonvencionalne elemente* maštarija stoga je provjerena učestalost spominjanja ovih sadržaja za dva dobna poduzorka. Za tu su potrebu uzete u obzir sve maštarije koje su

spominjale *BDSM* tematiku, fetiše, egzibicionizam, voajerizam, nasilje, incest, značajno mlađe ili starije partnere, igranje uloga ili oblačenje kostima, sklonost uniformama, pljeskanje po stražnjici, gušenje i/ili držanje za vrat, povlačenje za kosu, prekrivanje očiju, sputavanje i vezivanje, dominantnost te druge slične afinitete. Ovakve su maštarije bile prisutne kod 44.7% *mlađih* sudionica i 36.5% *starijih* sudionica. Razlika nije statistički značajna ($\chi = 3.52$; $df = 1$; $p = 0.061$), ali se nalazi vrlo blizu uobičajene granice statističke značajnosti.

S obzirom na ranije spomenuti fenomen pojavljivanja romantičnog partnera u maštarijama sudionica koje su izjavile da *nisu* u vezi, činilo se zanimljivim provjeriti hoće li se pojaviti kakva razlika u učestalosti spominjanja partnera u poduzorku samo onih sudionica koje su navele da *jesu* u vezi u trenutku provođenja istraživanja. Kod *mlađih* sudionica partner se spominjao u 30.2% slučajeva, dok je kod *starijih* to 20.6% te je ovaj put pronađena statistički značajna razlika ($\chi = 5.07$; $df = 1$; $p < .05$) koja slijedi isti trend dobiven na cjelokupnom uzorku (spominjanje partnera je češće u mlađoj dobnoj skupini), premda tada statistički neznačajan. Veličina učinka je mala ($\phi = .11$).

Na istom poduzorku žena u vezi provjereno je spominjanje *samo* partnera kao sudionika u maštariji. U uzorku *mlađih* sudionica samo partner spominje se kod njih 17,6%; dok je kod uzorka *starijih* sudionica to 10.7%. Razlika je statistički značajna ($\chi = 4.05$; $df = 1$; $p < .05$) i ukazuje na isti smjer kakav je dobiven i na cjelokupnom uzorku – maštarije u kojima se kao sudionik spominje samo partner češće su kod mlađih nego kod starijih sudionica. Veličina učinka je i ovdje prilično mala ($\phi = .09$).

Na kraju je provjerena i učestalost pojavljivanja maštarija u kojima je prisutan seks s više partnera, u poduzorku žena u vezi. Maštarije o višepartnerskom seksu bile su prisutne kod 24.7% *mlađih* te 38.6% *starijih* sudionica koje su u vezi. Razlika je statistički značajna ($\chi = 8.99$; $df = 1$; $p < .01$) i ponovo slijedi isti trend kakav je dobiven na cjelokupnom uzorku – ova je maštarija češća u starijoj dobnoj skupini. Veličina učinka je mala ($\phi = .14$).

Iste provjere učinjene i na poduzorku žena koje *nisu* bile u vezi u trenutku provođenja istraživanja nisu pokazale statistički značajne razlike u učestalosti pojavljivanja spomenutih tematskih kategorija s obzirom na dob sudionica.

Iz dobivenih podataka evidentno je kako su seksualne maštarije koje uključuju romantičnog partnera u ukupnom uzorku podjednako prisutne kod mlađih i starijih žena, premda su mlađe žene značajno češće maštale *isključivo* o svom romantičnom partneru

dok su starije sudionice češće zamišljale višepartnerski seks. Od žena koje su navele kako su *u vezi*, partner se značajno češće pojavljivao u maštarijama mlađih sudionica, koje su češće maštale isključivo o svom partneru, dok su starije sudionice *u vezi* češće maštale o seksu s više partnera. Ove razlike nisu se pojavile kod sudionica koje nisu bile u romantičnom odnosu. U učestalosti pojavljivanja parafilijских i nekonvencionalnih sadržaja nisu pronađene značajne razlike s obzirom na dob ni u ukupnom uzorku, niti u poduzorcima prema statusu veze.

RASPRAVA

Istraživanje je provedeno sa željom da se stekne uvid u sadržaj seksualnih maštarija žena te sazna postoje li razlike u učestalosti pojavljivanja određenih tema s obzirom na njihovu dob. Dobiveni nalazi govore kako davanje prilike sudionicima da, bez zadane forme i suženog izbora unaprijed definiranih kategorija i ponuđenih odgovora, sami govore o svojim – u ovom slučaju afinitetima i preferencama - dovodi do bogatstva raznolikih iskaza i povezanih spoznaja, ponekad i mimo svakog predviđanja. U vidu prvog istraživačkog pitanja tj. nastojanja da se stekne uvid u sadržaj i teme ženskog seksualnog maštanja, prikupljeni opisi seksualnih maštarija pokazuju kako žene maštaju o širokom spektru tema, premda visoka prevalencija vrlo skromno elaboriranih maštarija sugerira kako sudionice nisu bile sklone o njima detaljno izvještavati. Ovakav fokus na samu suštinu ili generičan, taksativan navod seksualnog sadržaja iznenađuje s obzirom na to da su šturim opisima seksualnih maštarija više skloni muškarci, dok su žene, najčešće, ekspresivno bogatije (Lehmiller, 2018). Ipak, postavlja se pitanje sugerira li ovakav nalaz kontekstualnu oskudnost ženskog seksualnog maštanja ili tek nevoljkost da se o njemu detaljno izvještava u pisanoj formi, putem online obrasca, kako su u ovom istraživanju prikupljeni opisi. U prošlosti je vladalo uvjerenje kako su, za razliku od muških, koje su eksplicitne, ženske seksualne maštarije češće protkane emocijama i kompleksnom radnjom (Leitenberg i Henning, 1995; prema Barclay, 1973), kao i elementima predanosti i romantike (Hardin i Gold, 1988; prema Leitenberg i Henning, 1995). Premda su to potvrdila i razna istraživanja tog vremena, u ovom je istraživanju prevladavajuć tip sadržaja ženskih seksualnih maštarija bio upravo eksplicitan, tj. nedvosmisleno seksualni sadržaj. Stoga je moguće da pri maštanju o eksplicitnim radnjama fokus konvergira u centralne aktivnosti radije nego u kontekst, kao što je to – prema spomenutim nalazima – slučaj u muškim seksualnim maštarijama te da maštarije

eksplicitnog sadržaja često, premda ne uvijek, sa sobom donose i šture opise, neovisno o spolu i rodu.

Prevladavanje eksplicitnog sadržaja u ženskim seksualnim maštarijama moguća je posljedica suvremenih društvenih promjena i relativne seksualne liberalizacije zapadnih društava koja je aktivnije započela seksualnom revolucijom, šezdesetih godina prošlog stoljeća, a uzela je maha u novije, digitalno doba poglavito razvojem Interneta koji je seksualnost učinio dijelom svakodnevne kulture (Garlick, 2011). Iako žene generalno pornografiju koriste rjeđe od muškaraca (Barker, 2014), razvoj pornografske industrije i širenje dostupnosti pornografije neminovno je utjecalo na seksualne maštarije, nudeći, između ostalog, inspiraciju za vlastito maštanje (Tiefer, 2004; prema Weinberg i sur., 2010), pri čemu su se eksplicitni sadržaji kojima pornografija obiluje potencijalno prelili u sferu ženskih seksualnih maštarija. Istovremeno, osim što može oblikovati sadržaj maštanja, pornografija najčešće zrcali seksualne interese i afinitete onoga koji je konzumira te validira postojeće seksualne afinitete kao dijeljena ljudska iskustava (Lehmiller, 2018). Stoga, iako su promjene u dostupnosti i tipu erotskih sadržaja zasigurno povezane sa stupnjem eksplicitnosti i rekurentnim temama seksualnih maštarija, moguće je da su ženski seksualni interesi oduvijek seksualno eksplicitniji nego što se smatralo, no njihova je otvorena ekspresija bila manje društveno prihvatljiva nego što je danas. U prilog ovoj tezi govori i nalaz istraživanja Wincze i suradnika (1977, prema Leitenberg i Henning, 1995) kako su eksplicitne seksualne scene polučile najjači fiziološki odgovor žena, iako su sudionice izvještavale drugačije. Ova nepodudarnost između ženskih fizioloških i subjektivnih mjera uzbuđenja u eksperimentalnim istraživanjima nije netipična (Rosen i Beck, 1988, prema Meuwissen i Over, 1990), a recentnije su je uočili i Chivers i suradnici (2004; Chivers i Bailey, 2005; Chivers i sur., 2010, prema Barker, 2014). Premda ovaj fenomen nije prisutan u svim istraživanjima, s obzirom na to da je ovakva neusklađenost specifična za žene te nije pronađena kod muških sudionika, postavlja se pitanje jesu li neke žene društveno uvjetovane da ne prepoznaju ili niječu seksualno uzbuđenje koje doživljavaju neprimjerenim ili socijalno nenormativnim, odnosno dolazi li do konflikta između bioloških i kulturoloških čimbenika ženske seksualnosti. Istovremeno, fiziološke mjere seksualnog odgovora jasno pokazuju netočnim nekad uvriježeno mišljenje da je većini žena za seksualno uzbuđenje

potrebna bliskost i emocionalnost (Barker, 2014), što je evidentno i u nalazima ovog istraživanja.

Osim uvida u načelni tip sadržaja, stečen je i uvid u glavne teme i ženskih seksualnih maštarija. Nalazi sugeriraju kako se, kumulativno, gotovo polovica žena u mašti poigrava barem ponekim parafilijским i nekonvencionalnim elementom, najčešće vezivanjem i drugim oblicima tjelesnog sputavanja te dominantnosti partnera. Premda se ovi elementi podvode pod parafilijске i nekonvencionalne ili atipične sadržaje, u Lehmillerovom nedavnom istraživanju na američkom uzorku muškaraca i žena (2018) maštarije BDSM tematike našle su se među tri najpopularnije, a u istraživanju Joyal i suradnika (2015) zamišljanje vezivanja u svrhu postizanja seksualnog zadovoljstva bilo je prisutno u maštarijama preko 50% žena, dok je maštanje o bivanju seksualno dominiranom iskusilo čak 64% žena. Iako u ovom istraživanju postotak maštarija s elementom dominantnosti partnera iznosi znatno manjih 11% ukupnog uzorka, u kategoriji parafilijских i atipičnih sadržaja ističe se kao najčešće navođen seksualno uzbuđujuć sadržaj. Bez obzira na to što su sudionice ovog istraživanja najčešće spominjale nedefiniranu dominantnost i grubost partnera ili primjenu blage do umjerne sile ne prešavši u sferu maštanja o ekstremnom seksualnom nasilju, elementi nadmoći i kontrole, u psihološkoj ili tjelesnoj formi, potrebni za podčinjavanje partnerice, dovode neke od ovih maštarija u sferu indirektnе seksualne prisile. Ovakvi sadržaji nisu novost već su kao neke od najčešćih tema ženskih seksualnih maštarija poznati desetljećima (Friday 1981, prema Barker 2014). Hunt (1974, prema Leitenberg i Henning, 1995), je pokazao kako žene maštaju o prisilnom seksu i submisivnosti dvostruko češće nego muškarci, dok je prema Haritonu i Singeru (1974, prema Leitenberg i Henning, 1995) ovo bila druga najčešća maštarija udanih žena. Postojanje ovakvih maštarija među ženama znanstvena je zajednica pokušala objasniti nizom društvenih i bioloških teorija, u terminima izbjegavanja seksualne krivnje, otvorenosti prema seksualnosti, seksualne poželjnosti tj. neodoljivosti, kulture silovanja među muškarcima koja se infiltrirala i u ženske maštarije, biološke predispozicije za pokoravanje i simpatičke fiziološke aktivacije, no konsenzus oko geneze ovog fenomena i dalje ne postoji. Moguće je da različite teorije nisu međusobno isključive već se nadopunjuju ili objašnjavaju pojavu ovih maštarija za neke žene (Critelli i Bivona, 2008). Imajući u vidu kako je u gotovo svim kulturama ženska seksualnost aktivno potiskivana (Allgeier i Allgeier, 2000;

Baumeister i Twenge, 2002; Brownmiller, 1975, prema Critelli i Bivona, 2008) objašnjavanje postojanja maštarija o prisilnom seksu ženskom potrebom da izbjegnju seksualnu krivnju i odgovornost čini se intuitivnim. Ipak, novija su istraživanja pokazala kako je ta povezanost obrnuta od inicijalno pretpostavljene te su ovakve maštarije češće upravo kod seksualno otvorenijih žena (Strassberg i Locker, 1998; Critelli i Bivona, 2012). Ovi kontradiktorni nalazi možda su posljedica suvremenih društvenih promjena koje, barem na razvijenom zapadu, polako normaliziraju žensku seksualnost te lišavaju žene osjećaja anksioznosti i krivnje za vlastiti libido i seksualno zadovoljstvo. Nasuprot socijalnim interpretacijama ženskog afiniteta prema submisivnosti i prisli u seksu, maštanje o dominantnom partneru (ali ne i silovanju) evolucijska psihologija objašnjava potencijalnom biološkom predispozicijom žena (tj. ženki) za submisivnost, ističući kako u životinjskom svijetu reproduktivni uspjeh često ovisi o sposobnosti mužjaka da pokaže dominantne karakteristike te katkad i fizički savlada ženku (Fisher, 1999, prema Critelli i Bivona, 2008). Eibl-Eibesfeldt stoga objašnjava kako je osnovni obrazac muške dominantnosti i ženske submisivnosti (1989; prema Critelli i Bivona, 2008) možda u podlozi sklonosti prikazivanju ovog rituala u ženskoj mašti (Fisher, 1999; prema Critelli i Bivona, 2008). Povlačeći iz ove teorije sociobiološko objašnjenje kao poveznicu evolucijskih čimbenika i tradicionalnih rodnih uloga u zapadnom društvu, potkrepljuje i nalaz kako su žene u maštanju sklonije seksualnoj pasivnosti (Iwawaki i Wilson, 1983; prema Leitenberg i Henning, 1995) i 'primanju' seksualne aktivnosti (Christensen, 1990; prema Leitenberg i Henning, 1995), što je uočeno i u ovom istraživanju. Za smisleno tumačenje ove pojave važno je skrenuti pažnju na činjenicu da su Cowen i suradnici (1988) pokazali kako je više od polovice eksplicitnih seksualnih scena u pornografskim uracima prikazivalo mušku dominaciju, eksploataciju, pa i fizičko nasilje nad ženama što nameće pitanje jesu li sadržaji prilagođeni muškoj publici, bilo kroz direktnu konzumaciju ili posredno, kroz seksualnu interakciju s muškarcima koji preferiraju dominaciju u seksu, ovi sadržaji našli put i do ženske mašte? Valja ipak imati na umu kako, za istog pojedinca, maštarije o submisivnosti u jednom kontekstu mogu prerasti u maštarije o dominantnosti u drugom (Lehmiller, 2018), kao i činjenicu da maštarije o bivanju dominiranima, vezanima i prisiljenima na seks doživljava i velik broj muškaraca (Joyal i sur., 2015) što predstavlja zanimljiv poticaj za daljnje promišljanje izvora ovakvih maštarija.

Sagledavajući sklonost sudionica ovog istraživanja dominantnom partneru u kontekstu lokalne kulture, moguće je hipotetizirati kako je ovaj afinitet, u kombinaciji s afinitetom za grubi seks i sklonost da maštaju o prepuštanju kontrole i inicijative seksualnom partneru, povezan s predominantno tradicionalnim i stereotipnim shvaćanjem maskuliniteta i femininosti u ovom podneblju, kao i s perzistirajućim društvenim pritiscima na ženska prava i slobode koji održavaju stigmatizaciju ženske seksualnosti i s njom povezane anksioznosti. Iz ovog razloga moguće je da i biološki faktori, ali i društveni utjecaji koje liberalnije sredine ne smatraju aktualnima i dalje barem djelomično objašnjavaju pojavu ove teme kod sudionica sadašnjeg istraživanja.

Osim tema dominantnosti i povezanog fizičkog sputavanja te grubosti, u sferi nekonvencionalnih sadržaja seksualnih maštarija zanimljiv je i podatak da se, na primjer, egzibicionizam u mašti žena pojavljivao u obliku seksa u javnosti kao i u sporazumnom obliku u kojem su sudionice uživale u ideji da ih netko promatra s odobravanjem, što potkrepljuje postojanje različitih izvora seksualnog uzbuđenja unutar ovog fenomena, koje navodi i Lehmilller (2018). Pored toga, razni ovdje prisutni no rjeđe isticani sadržaji, poput troilizma, voajerizma, pljeskanja po stražnjici i slični konzervativniji oblici nekonvencionalnih seksualnih ponašanja, česti su nalazi u raznim relevantnim istraživanjima seksualnih maštarija (Lehmilller, 2018; Joyal i sur., 2015), zbog čeg Joyal i suradnici (2015) ističu da ovakve maštarije zapravo nisu atipične. Uz to, upozoravaju na važnost redefiniranja standardnog shvaćanja seksualne ne-normativnosti i veću usredotočenost na patološke aspekte poput rigidnosti i nužnosti određenih seksualnih maštarija pri kategoriziranju parafilijских sklonosti.

Po pitanju dobnih razlika u učestalosti pojavljivanja ovih sadržaja u ženskim maštarijama nije pronađena značajna razlika između mlađih i starijih sudionica, što je u opreci s nalazom da mlađe osobe češće maštaju od BDSM elementima (Lehmilller, 2023). Ovdje je zanimljivo uočiti kako je Lehmilllerov nalaz dobiven na mješovitom uzorku muškaraca i žena, ali i da je u ovom istraživanju dobnih razlika, premda statistički neznčajna, bila jako blizu statističke značajnosti u korist mlađih sudionica. Istovremeno, parafilijски odnosno atipični sadržaji koje su žene najčešće spominjale kao seksualno uzbuđljive, poput dominantnosti partnera te vezivanja kao oblika vlastite podčinjenosti tj. submisivnosti potencijalno imaju prethodno spomenutu biološku i kulturalnu podlogu povezanu s rodnom, a ne generacijskom pripadnošću. Dostupnost pornografije i

internetska pismenost više obrazovanih žena koje prevladavaju u ovom uzorku otvaraju mogućnost utjecaja pornografskih sadržaja na pojavljivanje BDSM tema i kod starijih sudionica podjednako.

Pored parafilijских i nekonvencionalnih sadržaja koji su skupno bili prisutni u čak 40% maštarija, najčešće spominjanom pojedinačnom temom ženskih seksualnih maštarija pokazao se višepartnerski seks. Ovaj je nalaz potvrđen i u drugim istraživanjima gdje se seks s više partnera pokazao uzbudljivim i za muškarce i za žene, premda su ranija istraživanja ovu temu češće pronalazila u muškim seksualnim maštarijama (Hunt, 1974; Wilson, 1987; Davidson, 1985; Hessellund, 1976; Person i sur., 1989; Sue, 1979, prema Leitenberg i Henning, 1995), što je u to vrijeme objašnjeno muškom evolucijskom sklonošću partnerskoj raznolikosti i ženskom tendencijom ka bliskim, monogamnim odnosima. Ipak, kako višepartnerski seks je evidentiran i kao dio ženskog maštalačkog repertoara, autori su ovaj nalaz pripisali osjećaju poželjnosti i moći koji proizlazi iz seksualne interakcije s više partnera suprotnog spola. Lehmillerovo suvremeno istraživanje (2018) iznjedrilo je nalaz kako je višepartnerski seks, točnije seks u troje – jednako kao i u ovom istraživanju – najpopularnija ženska maštarija uopće, a njegov dublji uvid u razloge popularnosti ove maštarije otkrio je da većina žena prilikom maštanja o višepartnerskom seksualnom odnosu stavlja sebe u središte pažnje. Ovaj nalaz može se povezati s podatkom kako su u sadašnjoj studiji, bez obzira na temu maštarije, žene u fokus stavljale vlastito zadovoljstvo i primanje užitka, a zadovoljavanje od strane nekolicine partnera, osobito kada su oba partnera suprotnog spola – što je bila preferirana kombinacija u ovom istraživanju - svakako može heteroseksualne žene dovesti do poželjne senzorne preplavljenosti (Lehmiller, 2018). Povrh toga, Lehmiller (2018) navodi da su, pri maštanju o višepartnerskom seksu, žene znatno više važnosti pridavale samoj aktivnosti seksa s nekolicinom partnera, nego njihovom identitetu i psihološkim karakteristikama. Ovaj nalaz, kao i činjenica da se višepartnerski seks danas ističe kao omiljena ženska maštarija možebitno govori o tome kako su društvene promjene i znanstveni napreci u proteklim desetljećima stvorili premosnicu stereotipnog razlikovanja muškaraca i žena. Iako su, iz evolucijske perspektive, biološke razlike u roditeljskom ulaganju i cijeni krivog odabira partnera žene koje preferiraju partnersku raznolikost mogle činiti ranjivijima i podložnijima, uvjetno rečeno, 'reproduktivnom neuspjehu' (Ellis i Symons, 1990), a patrijarhalan društveni ustroj ograničavao je žensku

seksualnost, razvoj kontracepcije i veća socioekonomska neovisnost žena dala je doprinos smanjenju rodnih razlika u seksualnom maštanju i ponašanju.

Premda, govoreći o višepartnerskom seksu, ali i seksu općenito, žene najčešće nisu definirale tko su sudionici njihovih maštarija, kada to jesu činile, kao sudionika najčešće su spominjale svog romantičnog partnera. Sukladno ovom nalazu, Lehmiller (2018) navodi da je trenutni romantični partner daleko najčešći sudionik seksualnih maštarija općenito. Ova se pojava može pratiti desetljećima u prošlost pa o romantičnom partneru kao sudioniku maštarija izvještavaju i Davidson i Hoffman (1986), a objasniti se može nalazom Joyal i suradnika (2015) kako je jedna od tipičnih seksualnih maštarija odnosno rekurentnih tema i muškaraca i žena maštanje o doživljaju romantičnih osjećaja tijekom seksa – osjećaja koji su uvriježeni dio partnerskog odnosa i u sklopu partnerske dinamike daleko lakše dostižni. Može se pretpostaviti kako je pojavljivane partnera kao sudionika seksualnih maštarija vjerojatno posljedica istih osjećaja privlačnosti i afiniteta prema osobi koji su u podlozi održavanja romantičnog odnosa u realnom svijetu, kao i činjenice da, pod premisom redovitih seksualnih odnosa, romantična veza predstavlja najdostupniji izvor seksualnog 'materijala' koji je sudionicama blizak.

Promatranjem dobnih razlika u učestalosti pojavljivanja teme višepartnerskog seksa i partnera kao sudionika ženskih seksualnih maštarija, uočeno je kako o višepartnerskom seksu češće maštaju starije sudionice, dok su mlađe sudionice sklonije maštati o svom trenutnom partneru. Tridesete godine, posred kojih su žene u ovom istraživanju podijeljene u poduzorke mlađih i starijih, često se navode kao desetljeće u kojem žene doživljavaju vrhunac seksualne želje i aktivnosti (Kinsey i sur., 1953; Kaplan i Sager, 1971; Laumann i sur., 1994; Barr i sur, 2002; prema Schmit i sur., 2002). Sklonost sredovječnih odnosno starijih odraslih da maštaju o višepartnerskom seksu spominje i Lehmiller (2023) koji objašnjava kako mlađi odrasli ljudi seks sam po sebi doživljavaju novim i uzbudljivim, istovremeno noseći teret još nerazriješenih seksualnih nesigurnosti koje starije odrasle često više ne inhibiraju. Opsežnije seksualno iskustvo starijih odraslih, u prosjeku, također pomiče prag onog što doživljavaju seksualno uzbudljivim i novim, što se neminovno odražava i na seksualne maštarije (Lehmiller, 2018). Govoreći specifično o ženama, Easton i suradnici (2010) razlike u seksualnom maštanju dovode u vezu s adaptivnim mehanizmima, izvijestivši o tome da mlađe žene na vrhuncu plodnosti uistinu najviše maštaju o svom trenutnom romantičnom partneru, dok starije žene u

romantičnim odnosima maštaju o svom partneru i o drugim osobama, što autori povezuju s potrebom za kapitaliziranjem opadajuće plodnosti koja se zatim odražava na žensku maštu. Trend povećanja učestalosti maštanja o višepartnerskom seksu s porastom dobi može biti posljedica i svojevrsnog zamora u romantičnom odnosu, koji je, uz pretpostavku da su starije žene, u prosjeku, ujedno i duže s romantičnim partnerom od mlađih, vjerojatno veći kod starijih sudionica te ih usmjerava ka traženju novosti i uzbuđenja u mašti. Sveukupno, razlike u maštanju o višepartnerskom seksu bolje su objašnjene razvojnim, nego generacijskim razlikama.

Na kraju, vrijedi komentirati da je trećina sudionica ovog istraživanja u svojim maštarijama spomenula mjesto odvijanja radnje kao element maštarije, pri čemu je većina žena navodila javne, rizične ili razne nekonvencionalne prostore. Seks na netipičnim, rizičnim ili javnim mjestima dio je seksualnih maštarija o avanturi, raznolikosti i novitetu koje Lehmler (2018), pored višepartnerskog seksa, prepoznaje kao jednu od tri najčešće suvremene seksualne maštarije. I dok ideja seksa na javnim ili rizičnim mjestima može pojačati dojam seksualne pobuđenosti, slijedom pogrešne atribucije uzbuđenja, seks na osamljenoj plaži - koja je u ovom istraživanju, kao i u Lehmlerovom (2018) najčešće birano mjesto radnje – pridonosi osjećaju relaksiranosti i potpune uronjenosti u seksualno iskustvo.

Metodološki nedostaci i ograničenja

Premda su nalazi ovog istraživanja uglavnom podržani nalazima drugih sličnih, važno ih je interpretirati s oprezom. Prije svega, dobrovoljni sudionici istraživanja seksualnosti često su upravo osobe koje su seksualno otvorenije od ljudi koji izbjegavaju sudjelovati u istraživanjima ovog tipa, zbog čega je moguće da su njihovi doprinosi pristrani u korist određenih seksualnih afiniteta koji ne prikazuju stvarnu rasprostranjenost istraživanog konstrukta. U pokušaju zahvaćanja što većeg broj žena, odabrani način prikupljanja podataka online anketom otvara niz rizika za valjanost dobivenih nalaza. Dok, s jedne strane, mnogobrojni zapisi daju širi uvid u teme seksualnih maštarija, s druge strane odabrani način prikupljanja podataka mjestimično onemogućava dublje razumijevanje pristiglih unosa i njihovu ispravnu interpretaciju koja bi svakako bila moguća na manjem uzorku, primjenom dubinskog intervjua. Iako je prednost online ankete anonimnost koja je svakako važna za vjerodostojnost nalaza, istovremeno onemogućava kontrolu nad demografijom sudionika. Iako je korišteni portal prvenstveno

krojen za žensku publiku, ne može se isključiti mogućnost da su odgovore slali i muškarci. S obzirom na pristranost uzoraka u korist sudionica više stručne spreme te onih u vezi, nalaze nije uputno generalizirati, a nameće se i pitanje postoji li povezanost obrazovanja i statusa veze s iznesenim sadržajima. Prikupljanje podataka o seksualnoj orijentaciji sudionica, njihovim stavovima ili trajanju romantičnih odnosa moglo bi pomoći dubljem razumijevanju dobivenih nalaza pa bi ispitivanje povezanosti ovih varijabli i tema seksualnih maštarija mogao biti zanimljiv idući korak istraživanja ženskih seksualnih maštarija u ovom podneblju.

ZAKLJUČAK

Istraživanjem sadržaja ženskih seksualnih maštarija te razlika u učestalosti pojavljivanja glavnih tema s obzirom na dob pokazalo je širinu ženskog seksualnog maštanja. Premda je pronađeno obilje raznolikih sadržaja, istaknulo se nekoliko glavnih, rekurentnih tema – maštanje o partneru, maštanje o višepartnerskom seksu te parafilijski i nekonvencionalni sadržaji, poglavito dominantnost i kontrola kao karakteristike seksualnog partnera. Ovi su nalazi sukladni relevantnim istraživanjima seksualnih maštarija i stavljaju naglasak na elemente seksualnosti koji počivaju na univerzalnim ljudskim iskustvima i svojstvima, pritom ne zanemarujući normalnost i učestalost pojave gotovo svih seksualnih maštarija kako u drugim, tako i u ovom istraživanju. Pronađene podudarnosti mogle bi proizlaziti iz društvenih i tehnoloških promjena na zapadu i globalno, ali i iz bioloških čimbenika u podlozi ženske seksualnosti. Dobne razlike u frekvenciji pojavljivanja rekurentnih tema pronađene su u sferi maštanja o romantičnom partneru, čemu su sklonije mlađe žene, dok se u maštarijama starijih žena češće pojavljuje višepartnerski seks. Visoka prevalencija eksplicitnih maštarija te maštarija o višepartnerskom seksu, koje su prije bile karakteristične za muškarce, ukazuju na moguću, iako polaganu, destigmatizaciju ženske seksualnosti, što je trend koji bi se, kroz daljnja istraživanja, obrazovanje i otvoreniji dijalog o ženskim seksualnim afinitetima, doživljajima, iskustvima i pravima, svakako trebao nastaviti.

LITERATURA

- Barker, M. (2014). The 'problem' of sexual fantasies. *Porn Studies*, 1(1-2), 143-160. <https://doi.org/10.1080/23268743.2013.863656>
- Bivona, J. M., Critelli, J. W. i Clark, M. J. (2012). Women's Rape Fantasies: An Empirical Evaluation of the Major Explanations. *Archives of Sexual Behavior*, 41(5), 1107–1119. <https://doi.org/10.1007/s10508-012-9934-6>
- Cowan, G., Lee, C., Levy, D., & Snyder, D. (1988). Dominance and inequality in X-rated videocassettes. *Psychology of Women Quarterly*, 12(Meuwissen i Over, 1991), 299–311. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1988.tb00945.x>
- Critelli, J. W. i Bivona, J. M. (2008). Women's Erotic Rape Fantasies: An Evaluation of Theory and Research. *Journal of Sex Research*, 45(1), 57–70. <https://doi.org/10.1080/00224490701808191>
- Davidson, J. K., Sr. i Hoffman, L. E. (1986). Sexual fantasies and sexual satisfaction: An Empirical Analysis of Erotic Thought. *The Journal of Sex Research*, 22(2), 184-205. <https://doi.org/10.1080/00224498609551297>
- Državni zavod za statistiku. (2021). *Objavljeni konačni rezultati Popisa 2021.* <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>
- Easton, J.A., Confer, J.C., Goetz, C.D. i Buss, D.M (2010). Reproduction expediting: Sexual motivations, fantasies and the ticking biological clock. *Personality and Individual Differences*, 49(5), 516-570. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.05.018>
- Edwards, W. M. i Coleman, E. (2004). Defining sexual health: A descriptive overview. *Archives of Sexual Behavior*, 33(3), 189–195. <https://doi.org/10.1023/B:ASEB.0000026619.95734.d5>
- Ellis, B. J. i Symons, D. (1990). Sex differences in sexual fantasy: An evolutionary psychological approach. *Journal of Sex Research*, 27(4), 527-555. <https://doi.org/10.1080/00224499009551579>
- Garlick, S. (2011). A New Sexual Revolution? Critical Theory, Pornography, and the Internet. *Canadian Review of Sociology/Revue Canadienne de Sociologie*, 48(3), 221-239. <https://doi.org/10.1111/j.1755-618X.2011.01265.x>
- Godson, S. (2014, 20. srpnja). *I fantasise about my partner's friends*. Irish Examiner. <https://www.irishexaminer.com/lifestyle/arid-20275827.html>
- Haus, K. (2018). *Feelin' Myself: The Sexual Double Standard and Perceived Sexualities of Hypothetical Men and Women Engaging in Masturbation*. University of Minnesota Digital Conservancy.
- Joyal, C. C., Cossette, A. i Lapierre, V. (2015). What exactly is an unusual sexual fantasy? *The Journal of Sexual Medicine*, 12(2), 328–340. <https://doi.org/10.1111/jsm.12734>
- Lehmiller, J. J. (2014). *The psychology of human sexuality*. Wiley Blackwell.

- Lehmiller, J. J. (2018). *Tell Me What You Want: The Science of Sexual Desire and How It Can Help You Improve Your Sex Life*. Da Capo Press.
- Lehmiller, J. J. i Gormezano, A. M. (2023). Sexual fantasy research: A contemporary review. *Current Opinion in Psychology*, 49,1-5.
<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101496>
- Leitenberg, H. i Henning, K. (1995). Sexual fantasy. *Psychological Bulletin*, 117(3), 469-496. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.469>
- Lucas, D. i Fox, J. (2018). Human Sexual anatomy and Physiology. U R. Biswas-Diener i E. Diener (Ur.), *Noba textbook series: Psychology*. DEF publishers.
- Maltz, W. i Boss, S. (2001). *Maltz i Boss, 2001: Exploring the Power of Women's Sexual Fantasies*. New World Library.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- Meuwissen, I. i Over, R. (1991). Multidimensionality of the content of female sexual fantasy. *Behaviour Research and Therapy*, 29(2), 179-189.
[https://doi.org/10.1016/0005-7967\(91\)90046-6](https://doi.org/10.1016/0005-7967(91)90046-6)
- Nelson, J. D. (2012). *An examination of sexual fantasy with specific emphasis on both fluid and constant variables: The effect of gender, age, sexual orientation, ethnicity, religion, and personality on sexual fantasy* (Publication No. 3518479) [Doktorska disertacija, Alliant International University]. ProQuest Dissertations Publishing.
- Newbury, R., Hayter, M., Wylie, K. R. i Riddell, J. (2012). Sexual fantasy as a clinical intervention. *Sexual and Relationship Therapy*, 27(4), 358-371.
<https://doi.org/10.1080/14681994.2012.733816>
- Pribram, K. H. (1971). *Languages of the brain: Experimental paradoxes and principles in neuropsychology*. Prentice-Hall.
- Price, J., Patterson, R., Regnerus, M., & Walley, J. (2015). How much more XXX is Generation X consuming? Evidence of changing attitudes and behaviors related to pornography since 1973. *The Journal of Sex Research*, 53(1), 12–20.
<https://doi.org/10.1080/00224499.2014.1003773>
- Sævik, K. W. i Konijnenberg, C. (2023). The effects of sexual shame, emotion regulation, and gender on sexual desire. *Scientific Reports*, 13.
<https://doi.org/10.1038/s41598-023-31181-y>
- Schmitt, D.P., Schakelford, T.K, Duntley, J., Tooke, W., Buss, D.V., Fisher, M.L., Lavalley, M. i Vasey, P. (2002). Is there an earlu-30S peak in female sexual desire? Cross-sectional evidence from the United States and Canada. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 11(1), 1-18.
- Strassberg, D. S. i Lockerd, L. K. (1998). Force in Women's Sexual Fantasies. *Archives of Sexual Behavior*, 27(4), 403-414. <https://doi.org/10.1023/A:1018740210472>

- Štulhofer, A., Landripet, I., & Koletić, G. (2023). Promjena u ulozi religioznosti u seksualnom ponašanju mladih – Analiza harmoniziranih nacionalnih podataka između 2010. i 2021. godine. *Društvena istraživanja*, 32(4), 569-591. <https://doi.org/10.5559/di.32.4.01>
- Tannahill, R. (1980). *Sex in history*. Stein & Day.
- Walen, S. R. (1980). Cognitive Factors in Sexual Behavior. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 6(2), 87–101. <https://doi.org/10.1080/00926238008404958>
- Weinberg, M. S., Williams, C. J., Kleiner, S. i Irizarry, Y. (2010). Pornography, normalization, and empowerment. *Archives of Sexual Behavior*, 39(6), 1389–1401. <https://doi.org/10.1007/s10508-009-9592-5>
- Yule, M. A., Brotto, L. A., & Gorzalka, B. B. (2016). Sexual Fantasy and Masturbation Among Asexual Individuals: An In-Depth Exploration. *Archives of Sexual Behavior*, 46(1), 311–328. <https://doi.org/10.1007/s10508-016-0870-8>

PRILOZI

Prilog A

Poziv na sudjelovanje u istraživanju

Sudjelujte u istraživanju!

Cijenjene čitateljice Glorije,

pozivamo vas da sudjelujete u istraživanju ženskih seksualnih fantazija koje u suradnji s Glorijom provode doc. dr. sc. Tanja Jurin i prof. dr. sc. Aleksandar Štulhofer. Seksualne fantazije su bilo koje misli i/ili predodžbe koje su za osobu seksualno uzbuđujuće. Istraživanjem želimo objediniti velik broj seksualnih fantazija žena u Hrvatskoj i dobiti uvid u taj nedovoljno istražen aspekt ženske seksualnosti te ispitati moguće generacijske razlike u njima. Istraživanje je namijenjeno svim ženama starijim od 18 godina. Stoga bismo vas htjeli zamoliti da što detaljnije napišete jednu svoju najčešću i/ili omiljenu seksualnu fantaziju i podijelite je s nama. Prikupljanje fantazija je potpuno anonimno. Osim opisa seksualne fantazije, željeli bismo da nam napišete još tri podatka o sebi:

1. Koliko imate godina

2. Koje ste stručne spreme (NSS, SSS ili VSS)

3. Jeste li trenutačno u vezi ili braku

Sve to možete poslati putem online obrasca na linku Gloria Istraživanje ili na e-mail:

gloria.istravanje@hanzamedia.hr ili poštom na redakciju Glorije, Koranska 2, 10000 Zagreb, s naznakom 'Istraživanje ženskih seksualnih fantazija'.

**Rezultate našeg istraživanja moći ćete pročitati u Gloriji.*

Prilog B

Pregled tema i kodova analiziranih seksualnih maštarija

Stupanj elaboracije

Skromno elaborirane maštarije

Osrednje elaborirane maštarije

Detaljno elaborirane maštarije

Tip sadržaja

Neseksualni sadržaj

Erotski sadržaj

Eksplisitni / seksualni sadržaj

Kombinirani sadržaj

Sudionici maštarija

Nedefinirano

Romantični partner

Nepoznata osoba

Poznanik

Ljubavnik

Zabranjena/nedostupna osoba

Slavna osoba

Nadređena osoba / osoba u poziciji moći

Nespecifični seks u troje

Seks s dvojicom muškaraca

Seks s muškarcem i ženom

Seks s dvjema ženama

Seks s više od dva partnera

Seks sa ženom

Druge osobe – sudionica nije uključena u radnju

Sudionica sama

Inicijator interakcije

Sudionica

Partner / druge osobe

Kontrola

Sudionica (ili - ako se radi o drugim osobama - žena)

Partner / druge osobe

Smjer aktivnosti

Primarno primanje stimulacije

Primarno pružanje stimulacije

Uzajamna stimulacija

Mjesto zbivanja

Privatni prostor

Rizični prostor

Javni prostor

Nekonvencionalni prostor

Plaža / more

Plovilo

Automobil

Priroda

Namještaj (osim kreveta)

Mjesto s pogledom

Korištenje seksualnih pomagala ('igračaka')

Centrale aktivnosti

Nedefinirani seks

Oralni seks (primanje)

Oralni seks (pružanje)

Penetrativni vaginalni seks

Penetrativni analni seks

Predigra

Dodirivanje i stimulacija tijela (osim genitalija)

Intenzitet aktivnosti

Grubi seks / grubost

Nježan seks / nježnost

Strastven seks / strastvenost

Trajanje interakcije

Dugo

Kratko

Parafilijski i nekonvencionalni sadržaji

BDSM

Nespecifični BDSM

Submisivna uloga sudionice

Dominantna uloga sudionice

Mazohizam sudionice

Sadizam sudionice

Fetišizam

Voajerizam

Egzibicionizam

Troilizam

Incest

Seksualno nasilje

Dominantnost

Sudionice

Partnera

Sputavanje / vezivanje

Dobna razlika s partnerom

Igranje uloga i kostimiranje

Pljeskanje po stražnjici

Gušenje / držanje za vrat

Povlačenje kose

Prekrivanje očiju

Drugi osjeti (osim dodira)